

НА СТОРОЖІ

1948 (Рік III) Травень - Червень

Ч. 5-6

Воля Народам!

Воля Людині!

За Українську Соборну Самостійну Державу!

З М І С Т

	стор.
Провідники Української Нації:	
Симон Петлюра — Євген Коновалець — <i>В. Барський</i>	3
Memento — <i>Дм. Донцов</i>	10
Із статей С. Петлюри.	17
* * *	
Червневі дати — <i>В. К.</i>	19
Перші дні війни	30
З еміграційного життя:	
Московській диверсії гідну відсіч — <i>А. Т-ий</i>	38
* * *	
Сила нації — <i>М. Шульга</i>	46
Документи збройної боротьби:	
Відозва до рейдуючих частин	53
Виселенча акція на Лемківщині	54
Історичний календар УПА	62
* * *	
Вивчаймо наше середовище	63

„На сторожі“ суспільно-політичний місячник.

Орган ТПН — ОУН.

ПРОВІДНИКИ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

В. БАРСЬКИЙ

Симон Петлюра — Євген Коновалець

Вони обидва загинули від рук скритовбивчих агентів, підсланих окупантами. Загинули в розквіті чужої, безрадісної весни, в останніх днях місяця травня.

Дивна близькість трагічних днів їхньої смерти ще раз з'єднала двох людей, які за життя були такі близькі один до одного своєю діяльністю і своїм винятковим значенням. Це ж ці двоє людей під час короткого й тривожного періоду світового миру, перепочинку між двома великими війнами, очолювали революційні змагання народу, якому не судилось зазнати спокою — народу українського.

25 травня 1926 року впав від ворожої кулі в Парижі Головний Отаман Української Народної Республіки СИМОН ПЕТЛЮРА.

23 травня 1938 року загинув у Роттердамі провідник українського революційного націоналізму, полковник ЄВГЕН КОНОВАЛЕЦЬ.

Коли ми дивимося на ці дві постаті нашої історії останніх десятиріч, нас вражає їхня блискавична поява на політичному обрії. Хто на світанку революції 1917 р. міг сподіватися, що чоловою постаттю нашої відродженої державности стане скромний журналіст, молода ще людина — Симон Петлюра, а не хтонебудь із старих українських діячів, відомих письменників чи професорів. І що він, людина не військова, стане начальним вождем нового українського війська. Рівно ж несподіваною мо-

гла здаватися військова кар'єра Євгена Коновальця, молодого хорунжого австрійської армії, потім — командира Корпусу Січових Стрільців, творця й залізного керманіча однієї з найкращих формацій Соборної Української Армії.

Їхня поява без сумніву була тільки періодом великих суспільних потрясень і переломів, в добу доосновних революційних змін. Але Симон Петлюра і Євген Коновалець не були тільки „дітьми революції“, метеорним явищем, які родяться й минають разом із революційними й військовими подіями, так, як молоді Наполеонові генерали чи полковники доби Хмельницького. Вони були чимось більшим, були творцями української національної революції, різьбарями нового історичного періоду української держави і нації. Вони були народними провідниками, „воістину од Бога даними“, як сказав колись гетьманський секретар Самійло Зорка про творця нашої революції ХУІІ сторіччя, відновлювача української державної традиції, Богдана Зіновія Хмельницького.

Вони не накинулись українському народові як диктатори, користаючи з революційної завірюхи. Вони вийшли з глибинних надр цього народу, вони стали духовими вождями його, бо в їх постатях сконцентрувалось все те, що було сильне, здорове й величне в душі українського народу, у його стихійному, революційному зриві.

Постать Симона Петлюри стала символом свідомого державництва й самостійництва української нації, приспаного тягарем сторіч поневолення й ганьби, присипаного попелом поколінь „рабів отчєства чужого“, „нешкідливих націоналів“, аполітичних просвітян і звелічників чужої, інтернаціональної революційної ідеї. Під час, коли представники всіх соціалістичних українських партій сварились за кожну літеру своїх партійних догм і за партійними лозунгами й програмами не добачали державного інтересу і нової смертельної загрози для нації, коли нащадки козацького старшинства для оборони своїх приватніх й класових інтересів зв'язувались з якою небудь чужинецькою реакцією, Симон Петлюра бачив тільки одно і вірив лиш в одно: *в суверенну українську державність*.

„В українську державність ми віруємо, українську державність ми ісповідуємо, в її неминучості ми переконані“ — писав він в одній своїй газетній статті.

СИМОН ПЕТЛЮРА
(22. 5. 1879 — 25. 5. 1926)

Нерішучості й кволоті наших невдалих державних провідників 1917-18 рр., їхньому підсвідомому русофільству, їхнім надміру скромним федералістичним і автономним амбіціям він протиставив виразне бажання української незалежної державности, свідомість того, що

„ідеал державности української не може бути втиснутий в вузькі межі федерації, конфедерації, тим більше автономії, ні з Росією, ні з ким би то не було“.

За тією вірою й свідомістю Симона Петлюри прийшов і чин: в часи, коли провідні діячі соціалістичних партій вимагали ліквідації стихійно створених українських військових частин, во ім'я дорогого для них принципіального пацифізму, Симон Петлюра почав організацію вільного козацького руху озброєних селянських мас і далі — став на чолі зроджених у протигетьманському повстанні військових сил Української Народньої Республіки. Він кликав своїх сучасників:

„Не забуваймо про меч, учімося міцніше тримати його в руках!“

Як це пригадує нам завітні слова Богдана Хмельницького: „Доти триматимемо обнаженим наш меч, доки не доб'ємося вольного життя!“

Тому й не дивно, що слово „Петлюра“ стало синонімом самостійницьких прагнень України в добу її останньої визвольної війни. „Петлюрівцями“, так як колись „мазепинцями“, лаяли українських самостійників вороги України, „петлюрівцями“ називали себе з гордістю самі визвольні воїни українські. І навіть у найчорнішу добу національного поневолення, коли большевицьким окупантам, здавалося, пощастило вже вирвати з корінням думку про українську незалежну державність, в українських народніх масах затримався спогад про нього, про національного героя й революційного вождя — Симона Васильовича Петлюру.

Уродженець галицького села, підльвівського Зашкова, згодом полковник Дієвої Армії У.Н.Р. командир київського осадного корпусу, Євген Коновалець став представником практичної й чинної *соборности* землі української, соборности, пошматованої столітніми окупантськими кордонами, приглушеної загумінковими, провінціальними амбіціями й патріотизмами чужих імперій. Ще недавно ця соборність не переступала меж теоретичних декларацій і романтичних мрій. І, не дивлячись на акт

22 січня 1919 р. — формальну державну злуку, антисо-борницькі прояви не перевелися в психології українського народу, вони тривали й діяли далі, не тільки у

ЄВГЕН КОНОВАЛЕЦЬ
(1891 — 1938)

несвідомих відрухах руїнницьких елементів, але й у дальшому триванні двоторовості українських державних форм, в існуванні двох урядів і двох армій і подвійної, часто суперечливої й міжособницької дипломатії. Вони тривали, щоб вибухнути з особливою силою в пароксизмі

загальної ненависти, взаємних обвинувачень і підозрінь, після невдачі визвольної війни, на початку 20-тих років.

Створена полковником Євгеном Коновальцем формація Січових Стрільців була першою справді соборницькою військовою частиною відродженої української держави. Вона повстала на основі „Галицько-Буковинського курія“ з колишніх австрійських військовополонених, і об'єднала в своїх рядах синів всіх українських земель, що стояли вірно й чуйно на сторожі природнього центру України — Києва. Під проводом свого великого командира, полк. Є. Коновальця, Січові Стрільці були й залишилися незаплямованими лицарями об'єднаної й вільної української держави, які не відступили ні на крок від своїх самостійницьких ідеалів, навіть у хвилину найважчих історичних іспитів; під час протигетьманського повстання і тоді, коли до них наспів заклик іти на допомогу Львову, і врешті — після заключення урядом УНР Варшавського договору з Польщею.

Сьогодні ідеали самостійності й соборності стали вже не добром тільки вибранців, а надбанням широких українських мас. Щоб так сталося, треба було великої духової революції, яка відбулася рівнобіжно з діями революції 1917—20 рр. і в роках, що прийшли після неї.

Треба було сподвижників і творців цієї революції — Симона Петлюри і Євгена Коновальця.

Коли в відкритому бої, в непосильному змаганні проти ворожої збройної переваги й інертності власних мас, ослабли сили відродженої Української держави, коли, після військової поразки й зради фальшивого союзника, прийшли роки жорстокого режиму чотирьох займанщин і безнадійна емігрантщина, духові провідники революції не капітулювали. Симон Петлюра далі намагався втримувати бойову готовість свого вояцтва в атмосфері сірих таборових буднів та високо нести прапор незалежної Української держави навіть серед сприятливих міжнародніх обставин після Версальської доби, саме тоді, коли Європа не хотіла нічого чути про якусь антибольшевицьку акцію.

Він твердо вірив у те, що „Україна незалежна — хоче чи не хоче цього Європа — таки буде“.

Полковник Євген Коновалець став творцем і керманичем нової форми визвольної боротьби України — революційного підпілля. Він створив УВО, організацію елітарного й військового типу, що своїми революційними чинами говорила своїм і чужим, ворогам і сторонньому світові про те, що Україна жива і бореться далі. Коли ж дальший розвиток революційної акції вимагав поширення й поглиблення метод боротьби, їх ідеологічного обґрунтування, Євген Коновалець створив нову революційну організацію — ОУН, організацію масового типу, якої завданням було ввійти в усі ділянки українського народного життя, зреволюціонізувати маси й повести їх до майбутнього рішучого бою. Він став провідником нової організації, Головою її Проводу, що залізною рукою провадив цю єдину українську революційну силу до росту й перемоги, зберігаючи її від ворожих інтриг і внутрішнього розладу. Соборницькі ідеали полковник Євген Коновалець виявляв своїм постійним намаганням тримати контакт з підсоветською займанщиною, навіть коштом кривавих втрат, коштом жертв своїх найвірніших і найкращих співробітників та власної безпеки.

Найзапекліший ворог української держави і нації — московський імперіялізм добре бачив, де криється найбільша небезпека для нього. Тому він і вислав своїх агентів, які забили обох провідників української революції.

Агенти Кремля вбили Симона Петлюру й Євгена Коновальця. Проте їм не вдалося вбити душі української національної революції. Останню фазу української визвольної боротьби — відвертий вибух повстання ми переживатимемо щойно тепер по довгих роках після смерті провідників.

Українська революційна армія — УПА є предвісником нашої перемоги.

Паризький процес над вбивцею С. Петлюри

Дм. ДОНЦОВ

МЕМЕНТО *)

Процес, що відбувається тепер у Парижі, полишить в тіні всі процесі-монстри, не виключаючи справи Дрейфуса й Золя.

Ніби велетенський фільм з недавнього минулого пливе перед нами: перший сплеск революції, горожанська війна, про яку поняття не має новітня Європа, дим пожеж, підвали Чека, походи, нелюдська посвята, і нарешті героїчний катабазіс „лицарів абсурду“ і виття гієн, що зібралися на падло.

Пекельним вереском лящить воно: з промов комуніста Тореса, який щодня каляє честь української армії; з реплік засудженого за крадіж „местника“ жидівських „кривд“ — Шварцбарта, нарешті з цілої жидівської преси, як львівська „Chrviła“, яка відбирає народові українському право на незалежність, називаючи його „бандами убійників“, не зупиняючись в своїм нахабстві навіть перед прибитою горем жінкою, яку вона „іронічно“ називає „дамою в чорнім“... Слабий відгомін великої боротьби, що точилася від 1917 до 1921 р. між молодого нацією і цілою зграєю пасожитів на її тілі: „байстрюків Єкатери́ни“, жидівських спекулянтів і правдивих ініціаторів замаху на отамана — опричників з Кремля.

*) Передруковано з „Літ.-Наук. Вісника“ за 1927 р.

В чому річ? Звідки цей вереск? Про що гізнам ходить? Про погроми... Які погроми? Погромів на Україні не було. Була горожанська війна, в якій масово гинули і жиди, і москалі, і українці: під Крутами, під Базаром, в льохах Чрезвычайки, під шомполами гетьманських і денікінських карних експедицій, в спалених селах, які — на наказ Раковського — щезали з лиця землі за одного, знайденого в них повстанця, — скрізь. Що, жидів у цій горожанській війні згинуло більше? Смійтеся з того! Досить прочитати про ці „погроми“ клясичний „твір“ Черіковера, щоби переконатися, якою свідомою брехнею і фальшивими датами оперують оборонці Шварцбарта. Що до мене, я б не заложився, що в списках „погромлених“ не фігурують і „чесні“ імена Шварцбарта і Торреса... для статистики, для того, щоби з одиниць зробити сотки тисяч.

А коли б навіть і без цих зер були тисячі жертв, чи винні в тому ми? Таж починаючи від кінця минулого віку, від перших спроб організації українських мас під національними гаслами, хто ж, як не росіяни й жиди, кидали нам на кожному кроці колоди під ноги — в праці легальній і нелегальній? — Хто ж, як не вони, не давали нам зробити з людського пороху, яким тоді була Україна, карну й свідому своїх цілей націю? А тепер, коли — в значній мірі завдяки цим Шварцбартам — в анархії задушили вони останній наш зрив, — мають чоло до нас заносити претензії, що другим кінцем анархія збила їх з ніг? Яким правом?

Причини погромів, — писав Жаботинський, — „лежали не в суб'єктивному антисемітизмі осіб, лише в активнім „антисемітизмі“ обставин... На Україні (пише він) обставини проти нас. Сьогодні це так, сьогодні там витає в повітрі антисемітська отрута“.

Звідки ж ця отрута взялася?

Звідки? Прочитайте-но лише один вірш жидівського поета Переца Маркуша під заголовком „Купа“:

І ось прилетіла вороняча згряя
Й ворона такий повела їм розказ;
— „Земля, де були ви, — безводна, сухая,

А тут нам удобіль, а тут нам якраз!
І любо на купі: кагал такий, дим!

То тут щось наглядять, ухватять щось там, —
Живуть собі добре циганським життям.
На стерві окублилась чорная масть.
Плодіться і множьтеь — і бог вам подасть!

Ось вам практика жидівського месіянства, якого товмачем для Українців є Тичина, а практичним виконавцем — Чубар та інші землеміри, що відбирають селянські землі під оселю, де бмогла „окублитись чорная масть“.

А хочете знати теорію цього месіянства, то ось вона, в автентичній інтерпретації Шолома Аша з „Хвілі“: „У нас жидів, каже Аш, є звичай в нашу ідею месіянства вплітати не тільки визволення власне, але й визволення світа“ — очевидно, чи хоче того світ, чи ні.

До світа, зрештою, покищо далеко, але Україну (з допомогою Москви) Шоломи Аші дійсно стараються „визволяти“ на свій фасон. Ось вам і розгадка того „активного антисемітизму обставин“, про який говорить Жаботинський.

Горожанська війна — це погром! — кричать Шварцбарти.

Сільська кооперація — це тихий погром! — пишуть жидівські часописи.

Протестувати проти жидівської кольтонізації на Україні — це погром! — заявив на залі суду в Парижі адв. Торес.

А всі разом думають: пробудження міліонових мас українського народу, спеціально селянства, до економічної й політичної самостійности — це погром! До цього не можна допустити, це був би кінець блаженних часів, коли „циганська згряя“ могла „тут щось наглядіти, вхопити щось там“, трактуючи Україну, наче завойований край.

Ось звідки й їх гнів. Ось звідки нагла потреба забити того, хто зробився символом незалежницьких змагань України. Ось звідки московсько-жидівська спілка, для якої Україна однаково ненависна.

Ось звідки цинічне цькування російсько-жидівської преси, ось звідки огидні виступи жидівського оборонця,

жидівського „местника“ на Україні, яка осмілилась струсити з себе пасожитів.

Шолом-Ашівський месіанізм на Україні та український незалежницький рух себе взаємно виключають, і доки перший буде панюшитися не в Палестині, лише в нашім краю, доти „витатиме там в повітрі антисемітська отрута“.

Але чому саме Україну вибрали вони для свого месіанства?

Тому, що вона себе дозволила вибрати. Тому, що забивати Пурішкевичів і Крушеванів, Денікіних і Врангелів Шварцбарти бояться. Тому, що в нас є шляхетні постаті Тичини, які складають гімни „чорній зграї“, тому, що в нас є Севрюки, Галіпи, Борщаки і Винниченки, які разом з „Хвілею“, з Ашами, Торесами і Пінхасами Красними виводять свій огидний танець над свіжою могилою замордованого отамана, і — не вільно цього забувати! — над могилами десятків тисяч, що полягли за ідеал нації. Тому, що:

„на стерві окублилась чорная масть“,

тому, що уважає вона нас за трупа. А уважаючи нас за трупа, має чоло вимагати, щоби ми виреклися замордованих, виреклися „погромщика“ Хмельницького, як Москалі вимагали, щоби ми виреклися Мазепи, виреклися їх мрій й минулого, і — зачали складати оди „воронячий зграї“ та її московській протекторці.

Але не вимагайте цього від нас! Це ж є річ смаку. Лишіть нам наших Мазеп і Петлюр, — ми ж готові залишити вам ваших Пінхасів, Штайгерів і Шварцбартів..

Не вимагайте цього від нас! Пригадайте, що писала про українську збунтовану стихію в своїй „Пожозі“ пані Коссак-Щуцька:

„Назверх сліпі, в бездушній руїнницькій фурії своїй, удари (цієї стихії) не слушно здавалися нам потворними. Вони були одним з перстенів цілого ланцюгу причин і наслідків, яких наші короткозорі очі не можуть розрізнити... Мабуть на кожний з тих домів (поміщицьких) кинуте колись каміння слухного гніву або жалю. Прийшов день, ті каміння ожили, а оживши, спали дощем на безпечні дахи. Якими б страшними й не здавалися нам ці події, Бог так хотів, отже так повинно було бути.“

Не для оправдання антижидівських експесів наведу я цей уступ, лише — для їх пояснення. Бо, коли йде про „погроми“ большевицьких комісарів, чекістів, начальників продовольчих комісій і тим подібних урядовців жидівського походження, то аналогія з випадком, про який говорить Коссак-Щуцька, накидається сама собою. Не наша то була вина!

Ні, ми не виречемося нічого, чого жадає від нас месіянська преса: ні наших ідеалів, ні надії на дальшу боротьбу, якої наслідки необчислимі.

А нарід, який раз засмакував п'яного повітря свободи, про нього ніколи не забуде і в рабстві не лишиться.

І тому ми не думаємо виступати як обжаловані, лише як ті, що обвинувачують. Погромів не робитимемо, бо це — соціалізм дурнів, а ми соціалістами не є, а дурнями бути не хочемо. Більше того! Ми будемо всякими способами з погромами боротися, але ми покличемо до суду їх правдивих винуватців.

Всіх фальшивників історії і адвокатів єдиної і неподільної Росії на Україні. Всіх Троцьких, Апфельбавмів і Паршаків, що, криючись за советською зіркою, приносили на Україну ідею Шолом-Ашівського месіанізму. Всіх Черіковерів та інших „спеців“ від брехонь і наклепів на добре ім'я армії і нації. Всіх Пінхасів і Красних, які в момент трагічного фіналу з'явилися з своїм осличим копитом, — всіх!

І не перед чужий трибунал покличемо ми колись їх, а перед український, який дбатиме про справедливість і тільки про справедливість, і не робитиме собі багато з одуреної „публічної opinio“, ані з перекупленої преси.

Ми мали б багато дечого закинути політиці замордованого отамана, але коли ходить про „меншості“, то єдине, що ми можемо йому закинути, *це слабкість*. Безмірно жалуємо, що він показався слабим, щоби з одного боку загнuzдати стихію, а з другого — в залізні обценьки взяти Красних та інших подібних ідивідуумів, що тепер з осличою вдячністю копають пам'ять свого доброчинця... Ми жалуємо, що покійний отаман не здолав змусити всіх цих людців стояти на позір перед Володимировим Тризубом.

На всякий випадок — ліпше, коли вони задалегідь знатимуть, що рішення про колонізацію на Україні будуть не Тореси, лише Україна, що про національну автономію і взагалі про становище меншостей у нас рішення будуть не Рафеси, лише сама Україна, та що про те, чи бути їй самостійною чи ні, рішення будуть не Шварцбарти ані Троцькі, лише знову таки сама Україна!

Тепер ми є під возом, і відра помий виливаються на голови поконаних. Алеж так було по Полтаві, так було перед великою війною, коли Равіта Гавронський денунціював наш визвольний рух перед світом у брошурі „Un danger pour l'Europe“, так було під час війни, коли повсталала легенда про „Ruthenenerrat“, так є й тепер, коли банда лицарів з під темної зорі в безмежнім — і на жаль не укаранім нахабстві — сміє „відбирати народів українському праву на незалежність“. Але все це не страшно.

Все це вже було і цього ми не боїмося. Бійтеся ви цього! Бійтеся цього, коли вам залежить на якимсь *modus-i vivendi* з народом України, яка буде *наша* і ніколи — *ваша*. Бійтеся й далі виступати на нашій землі „культуртрегерами“ російського і жидівського месіянства, бо Україна не є така велика, щоби на ній міг зміститися інший месіянзм, oprіч українського.

А головнo, не думайте, що ми труп. Розстріляні вашими красноармійцями і чекістами, як той наполеонівський вояк Гайне, — не є мертві.

І коли ви в стані уявити собі хоч десяту частину того, що нагромадилось на дні збірної душі цього трупа, то швидче припніть на ланцюг „Chroil -ю“ та інших ваших скажених газетних псів! Швидче шукайте порозуміння з цим „трупом“. Швидче відступіть від того, солідарізуйтеся з ким ви плямите себе самих. Завтра до цього може бути вже запізно, сьогодні — ще є час. Коли ж процес скінчиться виправданням вбивці — тоді про порозуміння з жидами говоритимуть тільки запроданці або ідіоти...

* * *

Ці рефлексії насуваються мені з нагоди процесу Шварцбарта. Не знати, як він скінчиться. Але неймовірна річ, щоб убійник, який заплямив ім'я армії і нації, що

боролись за визволення, був виправданий. Для нас його злочин не знає міри і чим би процес не скінчився, для Українців — Шварцбарт є вбивник, який повинен понести заслужену кару.

І ще одно. Всі оті „комуністи“, москвофіли і „соціалісти“, які „страха ради іудейська“, за для наказу Москви або передвиборчих коншахтів — солідаризуються з жидівським національним „героєм“ чи з тим режимом, для якого він свого злочину доконав, хай пам'ятають: що *вдруге* їм їхня маскарада не вдасться; що, коли внаде-большевизм і вони знову з'являться масово „для державної праці“, їх імена вже будуть поміщені на чорній листі, з якої їх не стерти жадними інтригами.

P. S. — В останній момент наспіла вістка, що на пропозицію Тореса, адв. Кампінчі зрікся переслухання дальших свідків, так що присуд може запасти скорше, ніж сподівалися. Це згільтювання процесу якраз тоді, коли він зачав розгортатися в акт обжаловання проти цілого російсько-большевицького режиму і жидівства, що його підтримує, — є щось дике і незрозуміле, факт, що пропозиція вийшла від Тореса та що жидівська преса кричить, боцімто вона була „несподіванкою для жидівського комітету оборони“, свідчить, що *ця пропозиція зроблена виключно в інтересі Шварцбартів*. Недавно в пресі з'явилася нотатка про закулісові переговори обох сторін в Парижі; про подібні ж угодовські переговори мені доводилося чути ще в літі від одного сенатора, який казав, що „може це не було б навіть зле...“ Коли отже ми знову є свідками 1000-ої вдалої спроби „пошити в дурні“ репрезентантів нашого народу, то нам доведеться говорити про *другий замах на отамана* і на його пам'ять, доконаний цим разом його найближчими приятелями.

Із статей, промов і листів С. ПЕТЛЮРИ

„Коли ідеал наш ще не досягнуто, то це ще не означає неможливості його досягнення. Ясно ж, що акт 22 січня 1918 р. повстав ні з чого іншого, як із почуття нації воскресити традиції минулого нашого життя й волі однині жити самостійно. Коли ж наші традиції в минулому переривалися Переяславським трактатом, так вони знаходили своє, хоч часове, воскресення в часи Дорошенка, в часи Мазепи і нарешті ясно знов повстали вже в наші часи. А разом з цим воскресенням — колосальні процеси „віднайдення себе“, поставлення себе, так би мовити, на певне місце в „часі і просторі“, розвинення всіх галузів нашого власного політичного й духового життя — розпочалися, і свідком цих процесів не тільки ми, але й Європа“.

(„Тризуб“, ч. 4.)

* * *

„Логіка розвитку національного руху на Україні веде до повторення військових подій 1918—1920 рр. Ми хотіли б, щоб неминучість їх була засвоєна ширшими кругами громадянства, як і той факт, що цей конфлікт матиме місце незалежно від форми влади в Росії. Всі вони для нас мають однакову вагу, бо однаково не миряться з існуванням державної незалежності України і однаково будуть боротися проти неї і з нею, як політичними, так і мілітарними засобами. Між царською Росією і сучасною комуністичною для нас немає різниці, бо обидві вони уявляють собою тільки різні форми московської деспотії та імперіялізму. Ідеал державності української не може бути втиснутий у вузькі межі федерації, конфедерації, тим більше автономії, ні з Росією, ні з ким би то не було.“

(„Тризуб“, ч. 1.)

* * *

„Там, на Сході, відбуваються великі процеси — процеси визволення поведолених народів і боротьби їх за відбудування своїх держав, і серед цих народів, які знають уже, куди їм іти, безперечно перше місце належить Україні з її численним населенням, з її багатою землею, з її хлібом, цукром, залізом, вугіллям, морем...“

В урочистих актах законодавчих, в війні за волю і повстаннях міцно виявив наш народ свою волю непохитну жити незалежним державним життям. Боротьба за це нашого народу не припиняється і не припиниться. Нехай вона буде довга і уперта, нехай вона бере нові і нові жертви, але Україна незалежна, — хоче чи не хоче того Європа, — таки буде.“

(„Тризуб“, ч. 9.)

* * *

„Українські мечі перекуються на рала тільки тоді, коли гасло — Незалежна Держава Українська — перетвориться в дійсність і забезпечить тому ралові можливість зужиткувати рідну землю плідно з її незчисленими багатствами не для потреб третього або другого з половиною чи якого іншого інтернаціоналу, а для устаткування і зміцнення власного державного добра і збагачення рідного народу. Отже: не забуваймо про меч; учімося міцніше тримати його в руках, а одвочасно дбаймо про підживлення нацією моральних елементів її буття, творчої любови до батьківщини, сторожкості до ворога та помсти за кривди, заподіяні ним, — в симбіозі яких знайдемо і вірний шлях до звільнення і програм для будівництва“.

(„Тризуб“ ч. 15.)

* * *

„Я думаю, що українська автокефальна церква головою своїм повинна мати власного патріарха, як цілком логічне завершення її ієрархічної архітекτονіки і еволюції нашої національної думки, нашої національно-церковної ідеології. В майбутніх конфліктах нашої держави з Москвою внутрішня міцна, ієрархічно дисциплінована українська церква може відіграти велике позитивне значення у вислідах такої боротьби. В зносинах, в поширенні свого морального й іншого впливу на православні церкви (грузинську, білоруську, польську, латинську, вірмено-григоріянську) держав, повсталих на місці давньої Росії, така українська церква, як я хотів би в майбутньому недалекому її уявити, могла би так само допомогти зміцненню та впливові нашої державности, не кажучи вже про ті придбання, що цією дорогою і для своєї сили вона може досягнути.“

(Лист до міністра ісповідань І. Огієнка
з дня 19. 12. 1921 року).

* * *

„Ми стали ніби фаталістами всі і навіть не намагаємося виявити свого Я і своєї волі. Власне оця риса в сучасних настроях нашої еміграції, що у декого виливається в квітизм, у декого в самообмеження, а у всіх — в пасивне чекання „близьких подій“, в моїх очах є свідцтвом не дуже добрим для нашої справи“.

(24. 4. 1925 р. Лист до О. Л.)

* * *

„Справа здобуття української держави — це справа цілої нації української, а не якоїсь класи її, чи партії, — от через що порозуміння, согласованість всіх чинників громадських і співпраця їх є умовою, без додержання якої ми ніколи своєї мети державної не досягнемо.“

Отже пріоритет державности над партійністю, загальнонаціональних інтересів над класовими, груповими, партійними, мусимо ми на еміграції зрозуміти і відчувати, як категоричний імператив, як одну з головних умовин нашого державного будівництва!“

(Українська еміграція, ст. 19-20.)

ЧЕРВНЕВІ ДАТИ

В. К.

Німецько-російська війна

За двадцять п'ять років панування большевизму советські громадяни добре призвичаїлись до всіляких карколомних несподіванок, що ними частували його ВКП(б) і „наймудріший батько“ Сталін. Однак, те, що сталося в червні 1941 року, просто всіх приголомшило.

22 червня 1941 року почалася війна між Німеччиною і ССРСР.

Повідомлення московських радіостанцій — та ще й з великим запізненням, — що „враг напал вероломно“, захитало віру у всемогутність „родіни“ навіть у тих, що беззастережно вірили в „граніцу на замке“.

Це було неймовірно, бо советські підданці добре знали, що Німеччина й большевицька Росія були найбільшими приятелями.

В дорозі з ССРСР до Німеччини через Польщу й Румунію прямували залізничні транспорти з українським марганцем, криворізькою рудою, вугіллям і коксом Донбасу, з українською пшеницею, курми, яйцями, салом. В одеському, херсонському й миколаївському портах були готові до відпливу пароплави зі збіжжям. Частина транспортів уже знаходилась в дорозі, везучи гітлерівській Німеччині дорогоцінну сировину.

Від 1939 року Совети допомагали гітлерівській Німеччині поневолювати народи Європи.

І раптом війна?

Вона, мов грім з ясного неба, звалилася на голови підсоветських народів. „Наймудріший батько“ зблід в очах відданих партії Леніна-Сталіна, які вірили в його „генеральное і мудрое руководство“.

Це недовір'я ще більше поглибилось тоді, коли кремлівський „вождь“ дрижачим голосом з „більшим“ акцентом звернувся через московську радіостанцію до „советського народу“ з „батьківським словом“.

— „Дорогіє братья і сьостри...“

Так почав він дрижачим голосом. Він проклинав озброєного до зубів недавнього свого друга Гітлера і закликав „советский народ“ боронити „отечество“ до „последней капли крови“.

І це після того, коли довгі роки кремлівська кліка запевняла „советский народ“, що „битиме ворога на його території, звідкіля б він не прийшов“. Тепер раптом „кремлівське сонечко“, мов той побитий пес, підбгавши хвоста, закликає українців, білорусів і інших втікати за Волгу, нічого не лишати ворогові, все нищити, палити, а для боротьби з фашистським ворогом організувати „істребительные отряды“ та партизанські загони.

Опустивши голови, слухали ці розпачливі зойки „батька“ українські народні маси. В тайниках душі українця прокидалася надія, що в хуртовині війни український народ здобуде так довго жадану волю.

Мов нестримна лавина гітлерівська армія посувалася із Заходу на Схід. Советське військо кидало зброю й здавалось в німецький полон. „Легендарний полководец“ Буденний, що очолював маршальською постаттю „южный отрезок“, безславно кинув свій пост і втік літаком „на заранеє подготування позіції“... Розповсюдились чутки, що маршал Тимошенко перейшов з цілою Армією на бік німців. Деморалізація й паніка охопила глибокий большевицький тил, і тільки наявність „доблесних“ органів НКВД, що ширяли по селах і містах, примушувала населення бути зрівноваженим і спокійним.

Кремлівський молох не сумнівався в тому, що його „заклик“ не те, що не змобілізує „советский народ“ проти „коварного і жестокого врага“, а, навпаки, підго-

товить його до втечі від евакуації і дезертирства з червоної армії.

Свідомий цього, Сталін приводить в дію свій диявольський плян.

Таємні директиви Москви місцевим органам НКВД наказують негайно знищити всіх живих ще „ворогів народу“, вивезти за всяку ціну українську інтелігенцію з Правобережної України, що стояла вже перед фактом німецької окупації.

І ось, на очах відступаючої червоної армії і переляканого населення, бандитські орди НКВД доводять „плян поставки ворогів народу“ до кожної сільської ради, до заводу й фабрики. Керівники цих установ мусять подати списки всіх „підозрілих осіб“, що знаходяться на їхньому терені. Потім за цими списками посіпаки НКВД виарештовували людей і без усякого слідства розстрілювали.

За українською інтелігенцією розгорнулося справжнє полювання. Агенти НКВД ні на крок не відставали від визнаних осіб українського мистецтва, науки й культури. Вони силоміць вивозили їх в глибину Росії, а хто виявляв до того вороже ставлення — того знищували. Так був забитий у Києві заслужений артист УРСР Донець і багато інших.

Нечуваний своїми розмірами і садизмом виявився терор НКВД на західньо-українських землях. Тут в кожному українцеві московські канібали вбачали ворога „советской власті“.

Якраз на західньо-українських землях московський імперіалізм відчув силу українського націоналістичного підпілля. Українські повстанські загони громили банди НКВД, рятували українців по тюрмах, що чекали на жорстоку розправу.

* * *

Серед захоплених українськими підпільниками таємних документів НКВД виявлено диявольський плян Москви щодо українського населення Лівобережної України, що ще на той час перебувала під советами. За тим „пляном“ все населення Лівобережжя „не вірая

ні на якіє препятствія“ мусило быть „евакуйоване“ за Волгу... Багатомільйоновий український народ для большевицької Росії був страшніший за німецьку армію. Совети не знали про справжні заміри Гітлера щодо України і боялись, що повстання навіть маріонеткової Самостійної Української Держави зможе мобілізувати проти Росії велику живу силу.

А то була б не тільки збройна сила!

То була б могутня ідеологічна зброя, проти якої не мав засобів боротьби гнилий російський большевизм. Поспішний вивід решток советських армій з України був викликаний якраз тим, що кремлівська кліка намагалася війська, які були зложені переважно з українців, відтягнути далеко в глибину Росії.

Чому ж Москва не перевела в життя запланованого нею масового виселення українців з Лівобережної України?

На це рішення вплинули події, що розгорнулись на українських землях, зв'язані з днем 30 червня 1941 року.

30 ЧЕРВНЯ 1941 РОКУ

Українські повстанські загони перші вступають до м. Львова. Німецькі війська вступають на другий день.

За ініціативою Українських націоналістів-революціонерів, Національні Збори в м. Львові проголошують відновлення державної Самостійности України й настановлюють Державне Правління на чолі з Ярославом Стецьком.

Останній зобов'язується підпорядковуватись Українському національному Урядові, що створиться в Києві.

Відновлення державної самостійности сталося проти волі і замірів німців. Дезорієнтована німецька влада вимагає від Голови Державного Правління скасувати цей Акт і, коли останній відмовляється, окупанти відповідають терором і репресіями.

Наставлений Національними Зборами Уряд німці заарештовують. В краю почалися масові арешти і терор проти націоналістів-революціонерів. Легко було окупантам ліквідувати Державне Правління, ув'язнивши його

членів, та нелегко було їм позбутися наслідків, які викликав Акт відновлення серед українських народніх мас. Два дні з радіостанції ім. Коновальця м. Львова на всю Україну розносилось повідомлення про віднову Української Самостійности, два дні радіохвилі приносили у всі закутки української землі пастирський лист Митрополита Андрея Шептицького, що благословляв Уряд.

В далеких закутках українських земель, в глибокому большевицькому запіллі, там, де тідьки билося українське серце, ці повідомлення родили надію, бадьорість і віру в прийдешній день українського народу.

На тлі цих подій яскраво виступає нервозність і розгубленість Москви. Як тільки стало відомо про відновлення самостійности Української Держави, московське радіо й газети повели шаленну кампанію проти „Жовтоблакитних запроданців“, які нібито вкупі з німецьким фашизмом йдуть в Україну насаджувати поміщиків і капіталістів. Українських націоналістів з Степаном Бандерою подавано як німецьких агентів.

Та така пропаганда тривала не довго.

Після арештування представників Тимчасового Правління та запровадження терору проти націоналістів-революціонерів, кремлівська кліка зорієнтувалася в тому, що німці не мають наміру підтримувати будь-яку українську політику. Ні слова не сказавши про ці події, Москва з того часу припинила розмови про будь-яке існування українського спротиву німецькому окупантові. Німецькі антиукраїнські заходи стали тим „рятівничим колом“, за яке вхопився російський большевизм. Тепер час працював на Москву. Українській народ обернувся не тільки проти большевизму, але й проти німецьких окупантів, що безперечно розпорозувало його сили.

Якраз ці події змусили Кремль відмовитись від поголового винищення українського населення на Лівобережній Україні.

Фронт швидко посувався на схід, а з ним, часто-густо випереджуючи його, йшли відважні, ідейні революційно-самостійницькі сили українських націоналістів.

Наперекір окупантові, авангард української нації йшов на українські землі змагатись за українську державу.

Вони були тими іскрами, що запалювали дух національної волі у широких народніх масах. Їхні гасла про Самостійну Соборну Українську Державу, їхні кличі, що Україна є для українців, а не для німців, — відіграли величезну роль. Вони об'єднували творчі сили українського народу до боротьби за свободу народів і людини, творили єдиний національно-революційний фронт боротьби за Українську Державу.

Приголомшені довголітньою большевицькою неволею і терором українські маси швидко усвідомлювали свої цілі й завдання. На всіх відтинках життя вони ставали до боротьби за українську державність.

Акт тридцятого червня задокументував перед цілим світом віковичне прагнення українського народу до національної і політичної незалежності. Відновлюючи українську державну незалежність, завойовану большевицькими імперіялістами в 1920 році, Акт пов'язував новітні змагання з національно-визвольною боротьбою тих років.

Цим самим встановлено перманентність—безперервність боротьби українського народу за українську державність.

Обставини змінилися, але цілі лишилися ті самі. За перших визвольних змагань Українська Держава повстала на руїнах російської імперії. Повстала боязко, пройшла за рік у боротьбі з російським імперіялізмом еволюцію від автономії до Української Народньої Республіки.

В нових обставинах — при шаленому змагові двох імперіялістичних потуг, що борються за поневолення України, Акт тридцятого червня проголошує відновлення завойованої держави, змушуючи нового окупанта розкрити перед українським народом свої заміри і цілі щодо України.

Революційно-самостійницькі сили українських націоналістів свідомі того, що новий поневолювач легко не відступить від своїх плянів і замірів. Тому Акт закликає український народ до боротьби.

*„Організація Українських Націоналістів
закликає весь український народ не*

скласти зброї так довго, доки на всіх українських землях не буде створена суверенна українська влада“ (Акт 30-го червня 1941 року).

Перед грізною мілітарною німецькою силою, якій без жодного спротиву підкорялися середні європейські держави (Чехо-Словаччина, Болгарія та інші), українські самостійники проти волі і бажання німецького імперіялізму, перед усім світом документують волю українського народу — бути самому господарем на своїй землі.

Закликаючи народні українські маси не складати зброї до створення Суверенної Української Держави, Революційний Провід підносить визвольну боротьбу українського народу на вищий щабель, визначає незалежність українських визвольних змагань від будь-яких сторонніх сил. Ідея самостійності стає органічно зв'язаною з життям народу, з його інтересами, а революційно-визвольна боротьба за здійснення цієї ідеї рятує український народ від знищення загарбником-окупантом. Що більше лютує ворог, то виразніший спротив чинить йому український народ, то ширшим і міцнішим стає революційно-визвольний український фронт.

В кінці 1941 року всі українські землі опинилися під німецькою окупацією. Новий окупант в своїй політиці нічим не різнився від попереднього.

Українські народні маси побачили, що компромісу з ворогом бути не може, і стають на шлях відвертої боротьби.

Революційно-самостійницький рух охопив всі українські землі. Об'єднуючи українські народні маси до боротьби проти німецького імперіялізму, він паралізує большевицькі впливи і на ті незначні прошарки, які у большевиках бачать рятунок від німецького вандалізму. Тисячі відважних героїв - революціонерів закликають українську молодь і весь український народ не гнутись перед сваволею загарбників, а ставати до боротьби проти них.

Репресіями й терором німці не ліквідують впливу і значення Акту тридцятого червня, а тільки розкривають свої завойовницькі пляни щодо України.

Українській народ у відповідь на терор і німецьку сваволу стає до самооборони. На Волині й Поліссі організуються українські повстанські загони, що боронять українську молодь від німецького ясиру, не дозволяють німцям грабувати населення.

Провід націоналістів-революціонерів очолює цей визвольний рух, надає йому яскраво-політичного характеру боротьби за українську державу, за справедливий лад так на своїй землі, як і у всьому світі.

Гасло „Свобода народам, свобода людині“ мобілізує не тільки українців, а й інші поневолені народи на боротьбу з обома імперіялізмами — большевицьким і німецьким.

В кінці 1942 року з поодиноких повстанських загонів твориться Українська Повстанча Армія з єдиною командою, оперативним штабом, зі своєю стратегією і тактикою. Від оборони УПА переходить до боротьби за українську Самостійну Соборну Державу. На лісистих просторах Волині, Полісся і Західніх Українських Землях впливи німецьких загарбників часто не сягають за межі міст, де скупчені військові залоги. Населення співпрацює активно з УПА, бо бачить в ній єдиного оборонця і захисника його інтересів.

Невловимі глибоко-національні зв'язки об'єднують українців всіх земель з цією збройно-політичною силою. Український народ бачить в ній своє визволення, вірить їй, живе нею і надіється на неї.

УКРАЇНСЬКА ГОЛОВНА ВИЗВОЛЬНА РАДА

Боротьба з большевизмом, що повертається зі сходу на українські землі, стає такою ж доконечною і неминучою, як і з німцями.

Всенародній характер боротьби вимагає створення відповідного всенароднього керівництва, в якому були б заступлені всі українські землі.

Збройно-політичний авангард українського народу — УПА — покликала такий уряд у червні 1944 року.

„Щоб об'єднати всі національно-визвольні сили українського народу, щоб з

одного центру керувати національно-визвольною боротьбою, щоб перед зовнішнім світом репрезентувати волю українського народу та щоб протиставитись спробам ворогів української держави розбивати єдиний самостійний український фронт, — створюється Українська Головна Визвольна Рада, яка з сьогоднішнім днем приймає на себе керівництво визвольною боротьбою українського народу“ (Універсал УГВР).

Людей різних політичних переконань, різних світоглядів об'єднала одна ідея української державності. Об'єднала для боротьби за державу, а не за владу.

Всі учасники Першого Великого Збору визнають єдино правильну, єдино переможну — цілком незалежну платформу визвольної боротьби українського народу за самостійну Соборну Українську Державу.

Рушійною силою в боротьбі з обома імперіялізмами є поневолений український народ. Двохлітня боротьба українського народу з окупантом знаходить своє завершення в створенні найвищого керівного органу українського народу на час революційної боротьби.

Покликаний до життя революційний Уряд присягає перед українським народом в грізну хвилину, коли нові загарбники зі Сходу окупуєть українські землі. Присягає боротись за те, щоб український народ став володарем своїх земель і сам визначив демократичним способом майбутній державний лад незалежної Української Держави.

Українська Головна Визвольна Рада, покликана за ініціативою УПА, ставить перед собою такі цілі:

1) Об'єднати й координувати дії всіх самостійницько-визвольних сил українського народу на всіх землях України та поза ними для національно-визвольної боротьби проти московсько-більшевицького і німецько-гітлерівського імперіялізмів за створення УССД.

2) Створити ідейно-програміві напрямні визвольної боротьби українського народу.

3) Керувати всією національно-визвольною боротьбою аж до здобуття державности й створення органів незалежної Державної влади в Україні.

4) Репрезентувати, як верховний всеукраїнський центр, сучасну політичну боротьбу українського народу в краю і за кордоном.

5) Покликати до життя перший український державний уряд та скликати перше українське всенароднє представництво (Плятформа УГВР).

Соціально-політична плятформа, яку приймає УГВР для об'єднання національно-творчих українських сил, досить широка, вона забезпечує побудову і справедливого гармонійного ладу в українській державі.

УГВР розуміє, що соціально-політичні суперечки між різними політичними угрупованнями без власної держави не мають під собою реального ґрунту і тільки віддаляють український народ від його цілі. Тому всі сили в час революційно-визвольної боротьби українська нація має віддати на здобуття і закріплення Держави.

Боротьба за українську Державу буде лише тоді успішною, коли буде орієнтуватись в першу чергу на власні сили і переводитиметься незалежно від сторонніх політичних обставин.

Таку боротьбу може вести лише уряд, що безпосередньо зв'язаний з цілою українською нацією на рідних землях.

Поширення українського революційно-визвольного фронту більше ніж будь-коли, вимагає від усіх українських сил об'єднання під одним керівництвом.

Прегресивні ідеї української визвольної боротьби знайшли належне зрозуміння у багатьох поневолених большевизмом народів.

За ініціативою Закордонного Представництва УГВР створився Антибольшевицький Блок Народів.

Комітет АБН координує і узгоднює революційно-визвольну боротьбу поневолених большевизмом народів проти російського імперіялізму.

Большевицький імперіялізм сьогодні має перед собою єдиний революційно-визвольний фронт поневолених народів, в авангарді якого є українські революційно-визвольні сили на чолі з УГВР.

* * *

Дві червневі дати — *Акт відновлення Самостійності Української Держави і створення Української Головної Визвольної Ради* будуть записані золотими літерами в історію боротьби українського народу за Українську Самостійну Соборну Державу.

Ці дві знаменні дати промовляють, що український народ бореться з окупантами не тільки заради боротьби, але й що та боротьба має свою власну, ні від кого незалежну, українську політику.

Українська Повстанча Армія це є вислід нашого останнього державного Акту 30 червня 1941 року, що по ліквідації окупантами Тимчасового Правління покликала до життя Українську Головну Визвольну Раду.

Під її керівництвом Українська Повстанча Армія доказала цілому світові, що на українських землях всередині маріонеткової УССР живе і керує боротьбою українського народу справжній український революційний Уряд.

Хай це було на невеличкій території, як її називала Москва — „під корчем у лісі“, але там був лад і порядок, там була відзеркалена воля українського народу. Умова з польським підпіллям про спільні дії, підписання пакту про ненапад між командуванням відступаючих мадярських військ і УПА — *це свідоцтво сили й політичної зрілості українського народу, що і в тих важких умовах диктував ворогам свою волю.*

ПЕРШІ ДНІ ВІЙНИ

м. ЛЬВІВ, 22 череня 1941 року.

Четверта година ранку. Великої сили вибух стрясає будинок. Сипляться розбиті шибки. Я зриваюся з ліжка й біжу до вікна. Прислухаюсь! Чути гул моторів літаків, що віддаляються в напрямку Миколаєва.

Над містом пливуть дощові хмари.

Заспокоюю дружину. Син налякався і плаче. — „Ну, спокій, це очевидно маневри „наших“. — Не встиг я це промовити, як знову хвиля за хвилею прокочуються гуркотом вибухи...

* * *

У паніці й хаосі через м. Львів відступає червона Армія, як подає советське радіо — „на заранеє подготовленіє позиції“

„Біть врага на его теріторії“ не виправдалось.

Проносяться автомашини з людьми, яких відвозять в тил. Вулицею Токажевського енкаведисти женуть польських військовополонених з 1939 року.

Для обсадження адміністративних і промислових закладів Західньої України совети привезли на „звільнені“ терени велику кількість спеціалістів, вчителів, адміністраторів. Тепер всі ці люди втікають...

До залізничного вокзалу Підзамче неможна пробитись, вулиці забиті панічною масою жінок, дітей і стариків — це сім'ї советських урядовців.

Потяг за потягом відправляються транспорти, без кондукторів, без залізничної обслуги. В убиральнях, на дахах вагонів, де тільки можна вчепитися, їдуть люди. Дехто примостився на буферах вагонів.

Біля одного вагону гістери́чно викрикує жінка, вона рве на собі волосся — загубила дітей.

У куті вагону двоє діток.

— Чиї ви? Де ваша мама? — питають люди.

Без зупинок йдуть транспорти на схід — без харчів і без води їдуть люди. В русі налітають німецькі літаки, обстрілюють, запалюють...

На кордоні совєтської України і Західньої України втікачів контролює НКВД. Перевіряють документи — „викривають шпигунів“.

Кількох жінок і мужчин затримано. Їхні докази, що документи, дітей і все, що в них було, вони втратили у Раві-Руській, де німці прорвали фронт, нічого не допомогли.

— „Нічого, там разберьом“, — відповідали енкаведисти й забрали з собою.

На сьомий день їзди один з транспортів прибув до Київ-Дарниці. Тут його затримали. Дітей, що вмерли під час подорожі, закопали біля станції. Дивно було, що і тут, так далеко від фронту, відчувалася нервозність і паніка. Манія виловлювання шпигунів опанувала всіх. Для утікачів ніяких пунктів допомоги, ніяких порад.

Нарешті потяг рушив. — „Куди нас везуть?“ — питають люди. Куп'янськ остання станція в Україні, — далі Росія.

Прокльони, плач і зойки чути з вагонів:

— Мої батьки в Запоріжжі, мої брати і сестри в Дніпропетровську! — Ми з України, куди вони нас везуть, коли б це бачили наші чоловіки, що пішли на фронт.

— Що вони роблять з нами?

Транспорти оточені міліцією. — „Нічого, поїдете в Омську і Горьковську області, там будете работать“. — так відповідають вони.

м. ЛЬВІВ, 28—30 червня

День і ніч банди НКВД мордують людей по тюрмах міста Львова.

Українські повстанці готуються до нападу на в'язниці й НКВД, але великі сили большевиків перешкоджають виконанню цього пляну.

Нарешті енкаведисти втекли. Українські боївки, зложені з націоналістів, кинулися в першу чергу до слідчої в'язниці по вулиці Сапіги — проти Політехнічного Інституту.

Жахлива картина, яку вони там побачили, була над людське уявлення. Кров стигла в жилах.

Всі кімнати й підвали величезного будинку були набиті замордованими мужчинами, жінками і юнаками.

В одній кімнаті, спершись на стіну, стояв труп чоловіка тридцяти років. Його тіло було пропитулено багнетами...

Другий мужчина висів під стелею, підвішений за спеціальний гак, що його забито йому в голову.

На підлозі в калюжах крові лежали тіла помордованих. Одні з них були голі, другі в пошматованому одягу. Стіни і стеля всюди забризкані кров'ю.

В окремій кімнаті лежали помордовані жінки.

В одних одрізані груди, другим знівечено статеві органи. Картини морду були такі жахливі, такі страшні, що люди божеволіли і в першу хвилину не здавали собі справи, що робити.

Кинулись до підвалів... Там, мов дрова, лежали один на одному знівечені тіла.

На одній купі військовий в советському однострої без сорочки, його тіло порізане пасами, обличчя змасакроване до невпізнання...

На подвір'ї теж багато трупів. Одні з них прикидані землею в ямах, а другі, що їх енкаведисти не встигли зарити, так і лишилися...

Якраз, коли люди почали розкопувати ями, до двору увійшли перші німецькі частини.

Солдати й офіцери оглядали трупи, співчували...

Можна було думати, що Німеччина несе Україні гуманність і справедливість. Що гідно осудить східнього московського варвара — канібала...

Подвір'я наповнилося людьми, вони шукали серед трупів своїх батьків, синів, братів, сестер, дочок...

Серед помордованих — селяни, робітники, інтелігенція. Їх викопували й клали рядами для опізнання.

На одній купі тіл молода дівчина зі зламаною ногою і розпоротим животом.

На подвір'ї зойк і здушений стогін родичів.

В кацелярії НКВД боївкарі захопили папери, що їх енкаведисти не встигли знищити. Серед них доноси про-
вокаторів і більшовицьких сексотів.

Провокатори були виявлені й понесли справедливу
кару від українського населення.

З поміж трупів відібрали кільканадцять знівечених.
Це були характерні „зразки“ московської школи. Ось вони:

1. Жінці розрізано живіт, після чого зашито.
2. Мужчина з розколотим черепом і до невпізнан-
ня змацаркованим обличчям.
3. Тіло мов решето поколото багнетами.
4. На тілі сліди від прикладання розпеченого за-
ліза.
5. Викручені руки й ноги.
6. Перекручено назад голову.
7. Кінцівки рук зварені у воді.

**Замордовані більшовиками українці в м. Помор'ях
(Зах. Україна). Липень 1941 року.**

8. Труп чорний, п'я рукав одкушені пальці, одна рука в роті—отруєний газом.

9. Розпорото живіт і вивернуто внутрішні органи.

Така ж картина морду була й у в'язниці Брегідки.

Цю тюрму большевики хотіли висадити в повітря. Перешкодило цим замірам населення Львова, що повело з енкаведистами відкриту боротьбу.

І все ж вони й там встигли зробити свою підлу роботу.

В одній з кімнат підвалу цвяхами до стіни був прибитий священик.

Друга кімната виявилась замурованою. Коли до неї розкидали вхід, перед очима встала жахлива картина.

Людські трупи, стоячи, спирались один на одного, сині—задушені, з обгризеними пальцями рук.

Як виявилось, енкавадисти облили кімнату іззовні бензиною й запалили.

Загалом по в'язницях м. Львова після втечі большевиків дуло виявлено 9 тисяч трупів.

м. БЕРИСЛАВ (на Дніпрі)

Відступає Червона Армія, женуть отари овець, свиней, череди коров.

Все переправляється на лівий беріг Дніпра у Таврію. Безперервно налітає німецька авіація, бомбардує переправу.

— Де ж советські літаки? Де ж той могутній повітряний флот ССРСР? — запитують себе люди.

Німецькі „штуки“ *) безкарно снують в повітрі.

Оба́біч шляху лежать здохлі від спраги і пошести та забиті бомбами коні, корови. Страшний сморід і рої мух носяться над падлом. Людей і свиней підбирають.

Евакуюються жиди, вони їдуть на конях, на автомашинах. Військо відступає пішки. Ледве-ледве переставляючи ноги, загілені, виснажені — йдуть бійці.

— А де ж техніка? — запитують себе люди.

*) Конструкція стрімокоспадного літака-штурмовика.

Плавучий міст між Бериславом і Каховкою знищений бомбами. Переправа відбувається на паромач. Біля них велике скупчення людей, підвод, коней і війська.

Жиди пропонують по 50 тисяч карбованців (!?) за перевіз човном — до Каховки.

Тривожний дзвін припиняє метушню... Бамм, бамм, СМММ...

Налет ворожих літаків!!!

Кому немає виходу з берега, той кидається у воду. Іржать коні, перекидаються вози..... та пізно.

Скинуті з літака бомби влучають в саму середину... Трупн плывуть за водою.

— За що воювати, кого захищати?

За невідільницьку працю в колгоспах, чи може захищати закони, які за 20 хвилин спізнення на роботу коштують нам життя? — запитують себе люди.

Червоноармійці кидають зброю, люди ховаються від евакуації.

„Батько“ Сталін закликав населення України все нищити й відступати за Волгу.

— Куди евакуюватись, що нищити? Це ж наше добро, на цій землі народились, вирости, тут і загинемо! — сказали люди.

м. ХЕРСОН

За сто кілометрів на захід від міста німці.

Вулицею від вокзалу коні тягнуть гармати. Попереду на стомленому рисаку їде закурений, неголений, старший лейтенант.

Перехожі озираються, запитують очима:

— Куди він їде?

Лейтенант зупиняє коня, запитує в перехожих:

— Де шлях на Дар'івку?

— Та ви, товариш лейтенант, не туди їдете, мусите вернутись назад, до вокзалу, — відповідають перехожі.

— А де ж його мапа? — запитують себе.

* * *

По містах і селах снують енкаведисти. Підганяють людей, щоб виїздили з ними. Особливо слідкують за інтелігенцією, а визначних людей забирають з собою силою.

Паризький процес над вбивцею С. Петлюри

Дм. ДОНЦОВ

МЕМЕНТО *)

Процес, що відбувається тепер у Парижі, полишить в тіні всі процеси-монстри, не виключаючи справи Дрейфуса й Золя.

Ніби велетенський фільм з недавнього минулого пливе перед нами: перший сплеск революції, горожанська війна, про яку поняття не має новітня Європа, дим пожеж, підвали Чека, походи, нелюдська посвята, і нарешті героїчний катабазіс „лицарів абсурду“ і виття гієн, що зібралися на падло.

Пекельним вереском лящить воно: з промов комуніста Тореса, який щодня каляє честь української армії; з реплік засудженого за крадіж „местника“ жидівських „кривд“ — Шварцбарта, нарешті з цілої жидівської преси, як львівська „Chrnila“, яка відбирає народове українському праву на незалежність, називаючи його „бандами убійників“, не зупиняючись в своїм нахабстві навіть перед прибитою горем жінкою, яку вона „іронічно“ називає „дамою в чорнім“... Слабий відгомін великої боротьби, що точилася від 1917 до 1921 р. між молодю нацією і цілою зграєю пасожитів на її тілі: „байстрюків Єкатери́ни“, жидівських спекулянтів і правдивих ініціаторів замаху на отамана — опричників з Кремля.

*) Передруковано з „Літ.-Наук. Вісника“ за 1927 р.

В чому річ? Звідки цей вереск? Про що гізнам ходить? Про погроми... Які погроми? Погромів на Україні не було. Була горожанська війна, в якій масово гинули ї жиди, і москалі, і українці: під Крутами, під Базаром, в льохах Чрезвичайки, під помполами гетьманських і денікінських карних експедицій, в спалених селах, які — на наказ Раковського — щезали з лиця землі за одного, знайденого в них повстанця, — скрізь. Що, жидів у цій горожанській війні згинуло більше? Смійтеся з того! Досить прочитати про ці „погроми“ клясичний „твір“ Черіковера, щоби переконатися, якою свідомою брехнею і фальшивими датами оперують оборонці Шварцбарта. Що до мене, я б не заложився, що в списках „погромлених“ не фігурують і „чесні“ імена Шварцбарта і Торреса... для статистики, для того, щоби з одиниць зробити сотки тисяч.

А коли б навіть і без цих зер були тисячі жертв, чи винні в тому ми? Таж починаючи від кінця минулого віку, від перших спроб організації українських мас під національними гаслами, хто ж, як не росіяни й жиди, кидали нам на кожнім кроці колоди під ноги — в праці легальній і нелегальній? — Хто ж, як не вони, не давали нам зробити з людського пороху, яким тоді була Україна, карну й свідому своїх цілей націю? А тепер, коли — в значній мірі завдяки цим Шварцбартам — в анархії задушили вони останній наш зрив, — мають чоло до нас заносити претензії, що другим кінцем анархія збила їх з ніг? Яким правом?

Причини погромів, — писав Жаботинський, — „лежали не в суб'єктивному антисемітизмі осіб, лише в активнім „антисемітизмі“ обставин... На Україні (пише він) обставини проти нас. Сьогодні це так, сьогодні там витає в повітрі антисемітська отрута“.

Звідки ж ця отрута взялася?

Звідки? Прочитайте-но лише один вірш жидівського поета Переца Маркуша під заголовком „Купа“:

І ось прилетіла вороняча зграя

Й ворона такий повела їм розказ;

— „Земля, де були ви, — безводна, сухая,

А тут нам удобіль, а тут нам якраз!
І любо на купі: кагал такий, дим!

То тут щось наглядять, ухватять щось там, —
Живуть собі добре циганським життям.
На стерві окублилась чорная масть.
Плодіться і множитесь — і бог вам подасть!

Ось вам практика жидівського месіянства, якого товмачем для Українців є Тичина, а практичним виконавцем — Чубар та інші землеміри, що відбирають селянські землі під оселю, де бмогла „окублитись чорная масть“.

А хочете знати теорію цього месіянства, то ось вона, в автентичній інтерпретації Шолома Аша з „Хвілі“: „У нас жидів, каже Аш, є звичай в нашу ідею месіянства вплітати не тільки визволення власне, але й визволення світа“ — очевидно, чи хоче того світ, чи ні.

До світа, зрештою, покищо далеко, але Україну (з допомогою Москви) Шоломи Аші дійсно стараються „визволяти“ на свій фасон. Ось вам і розгадка того „активного антисемітизму обставин“, про який говорить Жаботинський.

Горожанська війна — це погром! — кричать Шварцбарти.

Сільська кооперація — це тихий погром! — пишуть жидівські часописи.

Протестувати проти жидівської колонізації на Україні — це погром! — заявив на залі суду в Парижі адв. Торес.

А всі разом думають: пробудження мільйонів українського народу, спеціально селянства, до економічної й політичної самостійності — це погром! До цього не можна допустити, це був би кінець блаженних часів, коли „циганська зграя“ могла „тут щось наглядіти, вхопити щось там“, трактуючи Україну, наче завойований край.

Ось звідки й їх гнів. Ось звідки нагла потреба забити того, хто зробився символом незалежницьких змагань України. Ось звідки московсько-жидівська спілка, для якої Україна однаково ненависна.

Ось звідки цинічне цькування російсько-жидівської преси, ось звідки огидні виступи жидівського оборонця,

жидівського „местника“ на Україні, яка осмілилась струсити з себе пасожитів.

Шолом-Ашівський месіянїзм на Україні та український незалежницький рух себе взаємно виключають, і доки перший буде панюшитися не в Палестині, лише в нашій краї, доти „витатиме там в повітрі антисемітська отрута“.

Але чому саме Україну вибрали вони для свого месіянства?

Тому, що вона себе дозволила вибрати. Тому, що забивати Пурішкевичів і Крушеванів, Денікіних і Врангелів Шварцбарти бояться. Тому, що в нас є шляхетні постаті Тичини, які складають гімни „чорній зграї“, тому, що в нас є Севрюки, Галіпи, Борщаки і Винниченки, які разом з „Хвілею“, з Ашами, Торесами і Пінхасами Красними виводять свій огидний танець над свіжою могилою замордованого отамана, і — не вільно цього забувати! — над могилами десятків тисяч, що полягли за ідеал нації. Тому, що:

„на стерві окублилась чорная масть“,

тому, що уважає вона нас за трупа. А уважаючи нас за трупа, має чоло вимагати, щоби ми виреклися замордованих, виреклися „погромщика“ Хмельницького, як Москалі вимагали, щоби ми виреклися Мазепи, виреклися їх мрій й минулого, і — зачали складати оди „воронячій зграї“ та її московській протекторці.

Але не вимагайте цього від нас! Це ж є річ смаку. Лишіть нам наших Мазеп і Петлюр, — ми ж готові залишити вам ваших Пінхасів, Штайгерів і Шварцбартів...

Не вимагайте цього від нас! Пригадайте, що писала про українську збунтовану стихію в своїй „Пожозі“ пані Коссак-Щуцька:

„Назверх сліпі, в бездушній руїнницькій фурії своєї, удари (цієї стихії) не слушно здавалися нам потворними. Вони були одним з перстенів цілого ланцюгу причин і наслідків, яких наші короткозорі очі не можуть розрізнити... Мабуть на кожний з тих домів (поміщицьких) кинуте колись каміння слушного гніву або жалю. Прийшов день, ті каміння ожили, а оживши, спали дощем на безпечні дахи. Якими б страшними й не здавалися нам ці події, Бог так хотів, отже так повинно було бути.“

Не для оправдання антижидівських ексцесів наводжу я цей уступ, лише — для їх пояснення. Бо, коли йде про „погроми“ большевицьких комісарів, чекістів, начальників продовольчих комісій і тим подібних урядовців жидівського походження, то аналогія з випадком, про який говорить Коссак-Щуцька, накладається сама собою. Не наша то була вина!

Ні, ми не виречемося нічого, чого жадає від нас місяньська преса: ні наших ідеалів, ні надії на дальшу боротьбу, якої наслідки необчислимі.

А нарід, який раз засмакував п'яного повітря свободи, про нього ніколи не забуде і в рабстві не лишиться.

І тому ми не думаємо виступати як обжаловані, лише як ті, що обвинувачують. Погромів не робитимемо, бо це — соціалізм дурнів, а ми соціалістами не є, а дурнями бути не хочемо. Більше того! Ми будемо всякими способами з погромами боротися, але ми покличемо до суду їх правдивих винуватців.

Всіх фальшивників історії і адвокатів єдиної і неподільної Росії на Україні. Всіх Троцьких, Апфельбавмів і Паршаків, що, криючись за советською звіздою, приносили на Україну ідею Шолом-Ашівського місянізму. Всіх Черіковерів та інших „спеців“ від брехонь і наклепів на добре ім'я армії і нації. Всіх Пінхасів і Красних, які в момент трагічного фіналу з'явилися з своїм ослячим копитом, — всіх!

І не перед чужий трибунал покличемо ми колись їх, а перед український, який дбатиме про справедливість і тільки про справедливість, і не робитиме собі багато з одуреної „публічної opinio“, ані з перекупленої преси.

Ми мали б багато дечого закинути політиці замордованого отамана, але коли ходить про „меншості“, то єдине, що ми можемо йому закинути, *це слабкість*. Безмірно жалуємо, що він показався слабом, щоби з одного боку загнущати стихію, а з другого — в залізні обценьки взяти Красних та інших подібних ідивідуумів, що тепер з ослячою вдячністю копають пам'ять свого добродійця... Ми жалуємо, що покійний отаман не здолав змусити всіх цих людей стояти на позір перед Володимировим Тризубом.

На всякий випадок — ліпше, коли вони заздалегідь знатимуть, що рішати про колонізацію на Україні будуть не Тореси, лише Україна, що про національну автономію і взагалі про становище меншостей у нас рішатимуть не Рафеси, лише сама Україна, та що про те, чи бути їй самостійною чи ні, рішатимуть не Шварцбарти ані Троцькі, лише знову таки сама Україна!

Тепер ми є під возом, і відра помий виливаються на голови поконаних. Алеж так було по Полтаві, так було перед великою війною, коли Равіта Гавронський денунціював наш визвольний рух перед світом у брошурі „Un danger pour l'Europe“, так було під час війни, коли повсталала легенда про „Ruthenenkrieg“, так є й тепер, коли банда лицарів з під темної зорі в безмежнім — і на жаль не укаранім нахабстві — сміє „відбирати народові українському право на незалежність“. Але все це не страшне.

Все це вже було і цього ми не боїмося. Бійтеся ви цього! Бійтеся цього, коли вам залежить на якимсь *modus-i vivendi* з народом України, яка буде *наша* і ніколи — *ваша*. Бійтеся й далі виступати на нашій землі „культуртрегерами“ російського і жидівського месіянства, бо Україна не є така велика, щоби на ній міг зміститися інший месіянзм, опріч українського.

А головно, не думайте, що ми труп. Розстріляні вашими красноармійцями і чекістами, як той наполеонівський вояк Гайне, — не є мертві.

І коли ви в стані уявити собі хоч десяту частину того, що нагромадилось на дні збірної душі цього трупа, то швидче припніть на ланцюг „Chvil -ю“ та інших ваших скажених газетних псів! Швидче шукайте порозуміння з цим „трупом“. Швидче відступіть від того, солідарізуючись з ким ви плямите себе самих. Завтра до цього може бути вже запізно, сьогодні — ще є час. Коли ж процес скінчиться виправданням вбивці — тоді про порозуміння з жидами говоритимуть тільки запроданці або ідіоти...

* * *

Ці рефлексії насуваються мені з нагоди процесу Шварцбарта. Не знати, як він скінчиться. Але неймовірна річ, щоб убійник, який заплямив ім'я армії і нації, що

боролись за визволення, був виправданий. Для нас його злочин не знає міри і чим би процес не скінчився, для Українців — Шварцбарт є вбивник, який повинен понести заслужену кару.

І ще одно. Всі оті „комуністи“, москвофіли і „соціалісти“, які „страха ради іудейська“, за для наказу Москви або передвиборчих коншахтів — солідаризуються з жидівським національним „героєм“ чи з тим режимом, для якого він свого злочину доконав, хай пам'ятають: що *вдруге* їм їхня маскарада не вдасться; що, коли внаде большевизм і вони знову з'являться масово „для державної праці“, їх імена вже будуть поміщені на чорній листі, з якої їх не стерти жадними інтригами.

P. S. — В останній момент наспіла вістка, що на пропозицію Тореса, адв. Кампінчі зрікся переслухання дальших свідків, так що присуд може запасти скорше, ніж сподівалися. Це згільотиновання процесу якраз тоді, коли він зачав розгортатися в акт обжаловання проти цілого російсько-большевицького режиму і жидівства, що його підтримує, — є щось дике і незрозуміле, факт, що пропозиція вийшла від Тореса та що жидівська преса кричить, будімо вона була „несподіванкою для жидівського комітету оборони“, свідчить, що *ця пропозиція зроблена виключно в інтересі Шварцбартів*. Недавно в пресі з'явилася нотатка про закулісові переговори обох сторін в Парижі; про подібні ж угодовські переговори мені доводилося чути ще в літі від одного сенатора, який казав, що „може це не було б навіть зле...“ Коли отже ми знову є свідками 1000-ої вдалої спроби „пошити в дурні“ репрезентантів нашого народу, то нам доведеться говорити про *другий замах на отамана* і на його пам'ять, доканий цим разом його найближчими приятелями.

Із статей, промов і листів С. ПЕТЛЮРИ

„Коли ідеал наш ще не досягнуто, то це ще не означає неможливості його досягнення. Ясно ж, що акт 22 січня 1918 р. повстав ні з чого іншого, як із почуття нації воскресити традиції минулого нашого життя й волі однині жити самостійно. Коли ж наші традиції в минулому переривалися Переяславським трактатом, так вони знаходили своє, хоч часове, воскресення в часи Дорошенка, в часи Мазепи і нарешті ясно знов повстали вже в наші часи. А разом з цим воскресенням — колосальні процеси „віднайдення себе“, поставлення себе, так би мовити, на певне місце в „часі і просторі“, розвинення всіх галузів нашого власного політичного й духового життя — розпочалися, і свідком цих процесів не тільки ми, але й Європа“.

(„Тризуб“, ч. 4.)

* * *

„Логіка розвитку національного руху на Україні веде до повторення військових подій 1918—1920 рр. Ми хотіли б, щоб неминучість їх була засвоєна ширшими кругами громадянства, як і той факт, що цей конфлікт матиме місце незалежно від форми влади в Росії. Всі вони для нас мають однакову вагу, бо однаково не миряться з існуванням державної незалежності України і однаково будуть боротися проти неї і з нею, як політичними, так і мілітарними засобами. Між царською Росією і сучасною комуністичною для нас немає різниці, бо обидві вони уявляють собою тільки різні форми московської деспотії та імперіялізму. Ідеал державности української не може бути втиснутий у вузькі межі федерації, конфедерації, тим більше автономії, ні з Росією, ні з ким би то не було.“

(„Тризуб“, ч. 1.)

* * *

„Там, на Сході, відбуваються великі процеси — процеси визволення поневолених народів і боротьби їх за відбудування своїх держав, і серед цих народів, які знають уже, куди їм іти, безперечно перше місце належить Україні з її численним населенням, з її багатою землею, з її хлібом, цукром, залізом, вугіллям, морем...“

В урочистих актах законодавчих, в війні за волю і повстаннях міцно виявив наш народ свою волю непохитну жити незалежним державним життям. Боротьба за це нашого народу не припиняється і не припиниться. Нехай вона буде довга і уперта, нехай вона бере нові і нові жертви, але Україна незалежна, — хоче чи не хоче того Європа, — таки буде.“

(„Тризуб“, ч. 9.)

* * *

„Українські мечі перекуються на рала тільки тоді, коли гасло — Незалежна Держава Українська — перетвориться в дійсність і забезпечить тому ралові можливість зужиткувати рідну землю плодучо з її незчисленими багатствами не для потреб третього або другого з половиною чи якого іншого інтернаціоналу, а для устаткування і зміцнення власного державного добра і збагачення рідного народу. Отже: не забуваймо про меч; учімося міцніше тримати його в руках, а одночасно дбаймо про підживлення нацією моральних елементів її буття, творчої любови до батьківщини, сторожкості до ворога та помсти за кривди, заподіяні ним, — в симбіозі яких знайдемо і вірний шлях до звільнення і програм для будівництва“.

(„Тризуб“ ч. 15.)

* * *

„Я думаю, що українська автокефальна церква головою своїм повинна мати власного патріарха, як цілком логічне завершення її ієрархічної архітектоніки і еволюції нашої національної думки, нашої національно-церковної ідеології. В майбутніх конфліктах нашої держави з Москвою внутрішня міцна, ієрархічно дисциплінована українська церква може відіграти велике позитивне значення у вислідах такої боротьби. В зносинах, в поширенні свого морального й іншого впливу на православні церкви (грузинську, білоруську, польську, латинську, вірмено-григоріянську) держав, повсталих на місці давньої Росії, така українська церква, як я хотів би в майбутньому недалекому її уявити, могла би так само допомогти зміцненню та впливові нашої державности, не кажучи вже про ті придбання, що цією дорогою і для своєї сили вона може досягнути.“

(Лист до міністра ісповідань І. Огієнка з дня 19. 12. 1921 року).

* * *

„Ми стали ніби фаталістами всі і навіть не намагаємося виявити свого Я і своєї волі. Власне оця риса в сучасних настроях нашої еміграції, що у декого виливається в квієтизм, у декого в самообмеження, а у всіх — в пасивне чекання „близких подій“, в моїх очах є свідцтвом не дуже добрим для нашої справи“.

(24. 4. 1925 р. Лист до О. Л.)

* * *

„Справа здобуття української держави — це справа цілої нації української, а не якоїсь кляси її, чи партії, — от через що порозуміння, согласованість всіх чинників громадських і співпраця їх є умовою, без додержання якої ми ніколи своєї мети державної не досягнемо.“

Отже пріоритет державности над партійністю, загально-національних інтересів над клясовими, груповими, партійними, мусимо ми на еміграції зрозуміти і відчувати, як категоричний імператив, як одну з головних умовин нашого державного будівництва!“

(Українська еміграція, ст. 19-20.)

ЧЕРВНЕВІ ДАТИ

В. К.

Німецько-російська війна

За двадцять п'ять років панування більшовизму советські громадяни добре призвичаїлись до всіляких карколомних несподіванок, що ними частували його ВКП(б) і „наймудріший батько“ Сталін. Однак, те, що сталося в червні 1941 року, просто всіх приголомшило.

22 червня 1941 року почалася війна між Німеччиною і ССРСР.

Повідомлення московських радіостанцій — та ще й з великим запізненням, — що „враг напал вероломно“, захитало віру у всемогутність „родіни“ навіть у тих, що беззастережно вірили в „граніцу на замке“.

Це було неймовірно, бо советські підданці добре знали, що Німеччина й більшевицька Росія були найбільшими приятелями.

В дорозі з ССРСР до Німеччини через Польщу й Румунію прямували залізничні транспорти з українським марганцем, криворізькою рудою, вугіллям і коксом Донбасу, з українською пшеницею, курми, яйцями, салом. В одеському, херсонському й миколаївському портах були готові до відпливу пароплави зі збіжжям. Частина транспортів уже знаходилась в дорозі, везучи гітлерівській Німеччині дорогоцінну сировину.

Від 1939 року Совети допомагали гітлерівській Німеччині поневолювати народи Європи.

І раптом війна?

Вона, мов грім з ясного неба, звалилася на голови підсоветських народів. „Наймудріший батько“ зблід в очах відданних партії Леніна-Сталіна, які вірили в його „генеральное і мудрое руководство“.

Це недовір'я ще більше поглибилось тоді, коли кремлівський „вождь“ дрижачим голосом з „більшим“ акцентом звернувся через московську радіостанцію до „советського народу“ з „батьківським словом“.

• — „Дорогіє братья і сьистри...“

Так почав він дрижачим голосом. Він проклинав озброєного до зубів недавнього свого друга Гітлера і закликав „советский народ“ боронити „отчество“ до „последней капли крови“.

І це після того, коли довгі роки кремлівська кліка запевняла „советский народ“, що „битиме ворога на його території, звідкіля б він не прийшов“. Тепер раптом „кремлівське сонечко“, мов той побитий пес, підбгавши хвоста, закликає українців, білорусів і інших втікати за Волгу, нічого не лишати ворогові, все нищити, палити, а для боротьби з фашистським ворогом організовувати „істребительные отряди“ та партизанські загани.

Опустивши голови, слухали ці розпачливі зойки „батька“ українські народні маси. В тайниках душі українця прокидалася надія, що в хуртовині війни український народ здобуде так довго жадану волю.

Мов нестримна лявина гітлерівська армія посувалася із Заходу на Схід. Советське військо кидало зброю й здавалось в німецький полон. „Легендарний полковдец“ Буденний, що очолював маршальською постаттю „южный отрезок“, безславно кинув свій пост і втік літаком „на заранеє подготование позіції“... Розповсюдились чутки, що маршал Тимошенко перейшов з цілою Армією на бік німців. Деморалізація й паніка охопила глибокий большевицький тил, і тільки наявність „доблесних“ органів НКВД, що ширяли по селах і містах, примушувала населення бути зрівноваженим і спокійним.

Кремлівський молох не сумнівався в тому, що його „заклик“ не те, що не змобілізує „советский народ“ проти „коварного і жестокого врага“, а, навпаки, підго-

товить його до втечі від евакуації і дезертирства з червоної армії.

Свідомий цього, Сталін приводить в дію свій диявольський плян.

Таємні директиви Москви місцевим органам НКВД наказують негайно знищити всіх живих ще „ворогів народу“, вивезти за всяку ціну українську інтелігенцію з Правобережної України, що стояла вже перед фактом німецької окупації.

І ось, на очах відступаючої червоної армії і переляканого населення, бандитські орди НКВД доводять „плян поставки ворогів народу“ до кожної сільської ради, до заводу й фабрики. Керівники цих установ мусять подати списки всіх „підозрілих осіб“, що знаходяться на їхньому терені. Потім за цими списками посіпаки НКВД виарештовували людей і без усякого слідства розстрілювали.

За українською інтелігенцією розгорнулося справжнє полювання. Агенти НКВД ні на крок не відставали від визнаних осіб українського мистецтва, науки й культури. Вони силоміць вивозили їх в глибину Росії, а хто виявляв до того вороже ставлення — того знищували. Так був забитий у Києві заслужений артист УРСР Донець і багато інших.

Нечуваний своїми розмірами і садизмом виявився терор НКВД на західньо-українських землях. Тут в кожному українцеві московські канібали вбачали ворога „совєтской власті“.

Якраз на західньо-українських землях московський імперіялізм відчув силу українського націоналістичного підпілля. Українські повстанські загони громили банди НКВД, рятували українців по тюрмах, що чекали на жорстоку розправу.

* * *

Серед захоплених українськими підпільниками таємних документів НКВД виявлено диявольський плян Москви щодо українського населення Лівобережної України, що ще на той час перебувала під совєтами. За тим „пляном“ все населення Лівобережжя „не вірая

ні на якіє препятствія“ мусило быть „евакуйоване“ за Волгу... Багатомільйоновий український народ для большевицької Росії був страшніший за німецьку армію. Совети не знали про справжні заміри Гітлера щодо України і боялись, що повстання навіть маріонеткової Самостійної Української Держави зможе мобілізувати проти Росії велику живу силу.

А то була б не тільки збройна сила!

То була б могутня ідеологічна зброя, проти якої не мав засобів боротьби гнилий російський більшовизм. Поспішний вивід решток советських армій з України був викликаний якраз тим, що кремлівська кліка намагалася війська, які були зложені переважно з українців, відтягнути далеко в глибину Росії.

Чому ж Москва не перевела в життя запланованого нею масового виселення українців з Лівобережної України?

На це рішення вплинули події, що розгорнулись на українських землях, зв'язані з днем 30 червня 1941 року.

30 ЧЕРВНЯ 1941 РОКУ

Українські повстанські загони перші вступають до м. Львова. Німецькі війська вступають на другий день.

За ініціативою Українських націоналістів-революціонерів, Національні Збори в м. Львові проголошують відновлення державної Самостійности України й настановлюють Державне Правління на чолі з Ярославом Стецьком.

Останній зобов'язується підпорядковуватись Українському національному Урядові, що створиться в Києві.

Відновлення державної самостійности сталося проти волі і замірів німців. Дезорієнтована німецька влада вимагає від Голови Державного Правління скасувати цей Акт і, коли останній відмовляється, окупанти відповідають терором і репресіями.

Наставлений Національними Зборами Уряд німці заарештовують. В краю почалися масові арешти і терор проти націоналістів-революціонерів. Легко було окупантам ліквідувати Державне Правління, ув'язнивши його

членів, та нелегко було їм позбутися наслідків, які викликав Акт відновлення серед українських народніх мас. Два дні з радіостанції ім. Коновальця м. Львова на всю Україну розносилося повідомлення про віднову Української Самостійности, два дні радіохвилі приносили у всі закутки української землі пастирський лист Митрополита Андрея Шелтицького, що благословляв Уряд.

В далеких закутках українських земель, в глибокому большевицькому запіллі, там, де тідьки билося українське серце, ці повідомлення родили надію, бадьорість і віру в прийдешній день українського народу.

На тлі цих подій яскраво виступає нервозність і розгубленість Москви. Як тільки стало відомо про відновлення самостійности Української Держави, московське радіо й газети повели шаленну кампанію проти „Жовтоблакитних запроданців“, які нібито вкупі з німецьким фашизмом йдуть в Україну насаджувати поміщиків і капіталістів. Українських націоналістів з Степаном Бандерою подавано як німецьких агентів.

Та така пропаганда тривала не довго.

Після арештування представників Тимчасового Правління та запровадження терору проти націоналістів-революціонерів, кремлівська кліка зорієнтувалася в тому, що німці не мають наміру підтримувати будь-яку українську політику. Ні слова не сказавши про ці події, Москва з того часу припинила розмови про будь-яке існування українського спротиву німецькому окупантові. Німецькі антиукраїнські заходи стали тим „р'ятівничим колом“, за яке вхопився російський большевизм. Тепер час працював на Москву. Українській народ обернувся не тільки проти большевизму, але й проти німецьких окупантів, що безперечно розпорозувало його сили.

Якраз ці події змусили Кремль відмовитись від поголовного винищення українського населення на Лівобережній Україні.

Фронт швидко посувався на схід, а з ним, часто-густо випереджуючи його, йшли відважні, ідейні революційно-самостійницькі сили українських націоналістів.

Наперекір окупантові, авангард української нації йшов на українські землі змагатись за українську державу.

Вони були тими іскрами, що запалювали дух національної волі у широких народніх масах. Їхні гасла про Самостійну Соборну Українську Державу, їхні кличі, що Україна є для українців, а не для німців, — відіграли величезну роль. Вони об'єднували творчі сили українського народу до боротьби за свободу народів і людини, творили єдиний національно-революційний фронт боротьби за Українську Державу.

Приголомшені довголітньою большевицькою неволею і терором українські маси швидко усвідомлювали свої цілі й завдання. На всіх відтинках життя вони ставали до боротьби за українську державність.

Акт тридцятого червня задокументував перед цілим світом віковичне прагнення українського народу до національної і політичної незалежності. Відновлюючи українську державну незалежність, завойовану большевицькими імперіялістами в 1920 році, Акт пов'язував новітні змагання з національно-визвольною боротьбою тих років.

Цим самим встановлено перманентність—безперервність боротьби українського народу за українську державність.

Обставини змінились, але цілі лишились ті самі. За перших визвольних змагань Українська Держава повстала на руїнах російської імперії. Повстала боязко, пройшла за рік у боротьбі з російським імперіялізмом еволюцію від автономії до Української Народньої Республіки.

В нових обставинах — при шаленому змагові двох імперіялістичних потуг, що борються за поневолення України, Акт тридцятого червня проголошує відновлення завойованої держави, змушуючи нового окупанта розкрити перед українським народом свої заміри і цілі щодо України.

Революційно-самостійницькі сили українських націоналістів свідомі того, що новий поневолювач легко не відступить від своїх плянів і замірів. Тому Акт закликає український народ до боротьби.

*„Організація Українських Націоналістів
закликає весь український народ не*

скласти зброї так довго, доки на всіх українських землях не буде створена суверенна українська влада“ (Акт 30-го червня 1941 року).

Перед грізною мілітарною німецькою силою, якій без жодного спротиву підкорялися середні європейські держави (Чехо-Словаччина, Болгарія та інші), українські самостійники проти волі і бажання німецького імперіялізму, перед усім світом документують волю українського народу — бути самому господарем на своїй землі.

Закликаючи народні українські маси не складати зброї до створення Суверенної Української Держави, Революційний Провід підносить визвольну боротьбу українського народу на вищий щабель, визначає незалежність українських визвольних змагань від будь-яких сторонніх сил. Ідея самостійності стає органічно зв'язаною з життям народу, з його інтересами, а революційно-визвольна боротьба за здійснення цієї ідеї рятує український народ від знищення загарбником-окупантом. Що більше лютує ворог, то виразніший спротив чинить йому український народ, то ширшим і міцнішим стає революційно-визвольний український фронт.

В кінці 1941 року всі українські землі опинилися під німецькою окупацією. Новий окупант в своїй політиці нічим не різнився від попереднього.

Українські народні маси побачили, що компромісу з ворогом бути не може, і стають на шлях відвертої боротьби.

Революційно-самостійницький рух охопив всі українські землі. Об'єднуючи українські народні маси до боротьби проти німецького імперіялізму, він паралізує большевицькі впливи і на ті незначні прошарки, які у большевиках бачать рятунок від німецького вандалізму. Тисячі відважних героїв - революціонерів закликають українську молодь і весь український народ не гнутись перед сваволею загарбників, а ставати до боротьби проти них.

Репресіями й терором німці не ліквідують впливу і значення Акту тридцятого червня, а тільки розкривають свої завойовницькі пляни щодо України.

Українській народ у відповідь на терор і німецьку сваволою стає до самооборони. На Волині й Поліссі організуються українські повстанські загони, що боронять українську молодь від німецького ясиру, не дозволяють німцям грабувати населення.

Провід націоналістів-революціонерів очолює цей визвольний рух, надає йому яскраво-політичного характеру боротьби за українську державу, за справедливий лад так на своїй землі, як і у всьому світі.

Гасло „Свобода народам, свобода людині“ мобілізує не тільки українців, а й інші поневолені народи на боротьбу з обома імперіялізмами — большевицьким і німецьким.

В кінці 1942 року з поодиноких повстанських загонів твориться Українська Повстанча Армія з єдиною командою, оперативним штабом, зі своєю стратегією і тактикою. Від оборони УПА переходить до боротьби за українську Самостійну Соборну Державу. На лісистих просторах Волині, Полісся і Західніх Українських Землях впливи німецьких загарбників часто не сягають за межі міст, де скупчені військові залоги. Населення співпрацює активно з УПА, бо бачить в ній єдиного оборонця і захисника його інтересів.

Невловимі глибоко-національні зв'язки об'єднують українців всіх земель з цією збройно-політичною силою. Український народ бачить в ній своє визволення, вірить їй, живе нею і надіється на неї.

УКРАЇНСЬКА ГОЛОВНА ВИЗВОЛЬНА РАДА

Боротьба з большевизмом, що повертається зі сходу на українські землі, стає такою ж доконечною і неминучою, як і з німцями.

Всенародній характер боротьби вимагає створення відповідного всенароднього керівництва, в якому були б заступлені всі українські землі.

Збройно-політичний авангард українського народу — УПА — поклікала такий уряд у червні 1944 року.

„Щоб об'єднати всі національно-визвольні сили українського народу, щоб з

одного центру керувати національно-визвольною боротьбою, щоб перед зовнішнім світом репрезентувати волю українського народу та щоб протиставитись спробам ворогів української держави розбивати єдиний самостійний український фронт, — створюється Українська Головна Визвольна Рада, яка з сьогоднішнім днем приймає на себе керівництво визвольною боротьбою українського народу“ (Універсал УГВР).

Людей різних політичних переконань, різних світоглядів об'єднала одна ідея української державности. Об'єднала для боротьби за державу, а не за владу.

Всі учасники Першого Великого Збору визнають єдино правильну, єдино переможну — цілком незалежну платформу визвольної боротьби українського народу за самостійну Соборну Українську Державу.

Рушійною силою в боротьбі з обома імперіялізмами є поневолений український народ. Двохлітня боротьба українського народу з окупантом знаходить своє завершення в створенні найвищого керівного органу українського народу на час революційної боротьби.

Покликаний до життя революційний Уряд присягає перед українським народом в грізну хвилину, коли нові загарбники зі Сходу окупувають українські землі. Присягає боротись за те, щоб український народ став володарем своїх земель і сам визначив демократичним способом майбутній державний лад незалежної Української Держави.

Українська Головна Визвольна Рада, покликана за ініціативою УПА, ставить перед собою такі цілі:

1) Об'єднати й координувати дії всіх самостійницько-визвольних сил українського народу на всіх землях України та поза ними для національно-визвольної боротьби проти московсько-більшевицького і німецько-гітлерівського імперіялізмів за створення УССД.

2) Створити ідейно-програмові напрямні визвольної боротьби українського народу.

3) Керувати всією національно-визвольною боротьбою аж до здобуття державности й створення органів незалежної Державної влади в Україні.

4) Репрезентувати, як верховний всеукраїнський центр, сучасну політичну боротьбу українського народу в краю і за кордоном.

5) Покликати до життя перший український державний уряд та скликати перше українське всенароднє представництво (Платформа УГВР).

Соціально-політична платформа, яку приймає УГВР для об'єднання національно-творчих українських сил, досить широка, вона забезпечує побудову і справедливого гармонійного ладу в українській державі.

УГВР розуміє, що соціально-політичні суперечки між різними політичними угрупованнями без власної держави не мають під собою реального ґрунту і тільки віддаляють український народ від його цілі. Тому всі сили в час революційно-визвольної боротьби українська нація має віддати на здобуття і закріплення Держави.

Боротьба за українську Державу буде лише тоді успішною, коли буде орієнтуватись в першу чергу на власні сили і переводитиметься незалежно від сторонніх політичних обставин.

Таку боротьбу може вести лише уряд, що безпосередньо зв'язаний з цілою українською нацією на рідних землях.

Поширення українського революційно-визвольного фронту більше ніж будь-коли, вимагає від усіх українських сил об'єднання під одним керівництвом.

Прогресивні ідеї української визвольної боротьби знайшли належне зрозуміння у багатьох поневолених большевизмом народів.

За ініціативою Закордонного Представництва УГВР створився Антибольшевицький Блок Народів.

Комітет АБН координує і узгоднює революційно-визвольну боротьбу поневолених большевизмом народів проти російського імперіялізму.

Большевицький імперіялізм сьогодні має перед собою єдиний революційно-визвольний фронт поневолених народів, в авангарді якого є українські революційно-визвольні сили на чолі з УГВР.

* * *

Дві червневі дати — *Акт відновлення Самостійності Української Держави і створення Української Головної Визвольної Ради* будуть записані золотими літерами в історію боротьби українського народу за Українську Самостійну Соборну Державу.

Ці дві знаменні дати промовляють, що український народ бореться з окупантами не тільки заради боротьби, але й що та боротьба має свою власну, ні від кого незалежну, українську політику.

Українська Повстанча Армія це є вислід нашого останнього державного Акту 30 червня 1941 року, що по ліквідації окупантами Тимчасового Правління покликала до життя Українську Головну Визвольну Раду.

Під її керівництвом Українська Повстанча Армія доказала цілому світові, що на українських землях всередині маріонеткової УССР живе і керує боротьбою українського народу справжній український революційний Уряд.

Хай це було на невеличкій території, як її називала Москва — „під корчем у лісі“, але там був лад і порядок, там була відзеркалена воля українського народу. Умова з польським підпіллям про спільні дії, підписання пакту про ненапад між командуванням відступаючих мадярських військ і УПА — це *свідощтво сили й політичної зрілості українського народу, що і в тих важких умовах диктував ворогам свою волю.*

ПЕРШІ ДНІ ВІЙНИ

м. ЛЬВІВ, 22 череня 1941 року.

Четверта година ранку. Великої сили вибух стрясає будинок. Сипляться розбиті шибки. Я зриваюся з ліжка й біжу до вікна. Прислухаюсь! Чути гул моторів літаків, що віддаляються в напрямку Миколаєва.

Над містом пливуть дощові хмари.

Заспокоюю дружину. Син налякався і плаче. — „Ну, спокій, це очевидно маневри „наших“. — Не встиг я це промовити, як знову хвиля за хвилею прокочуються гуркотом вибухи...

* * *

У паніці й хаосі через м. Львів відступає червона Армія, як подає советське радіо — „на заранеє подготовленніє позиції“

„Біть врага на єго території“ не виправдалось.

Проносяться автомашини з людьми, яких відвозять в тил. Вулицею Токажевського енкаведисти женуть польських військовополонених з 1939 року.

Для обсадження адміністративних і промислових закладів Західньої України совети привезли на „звільнені“ терени велику кількість спеціалістів, вчителів, адміністраторів. Тепер всі ці люди втікають...

До залізничного вокзалу Підзамче неможна пробитись, вулиці забиті павічною масою жінок, дітей і стариків — це сім'ї советських урядовців.

Потяг за потягом відправляються транспорти, без кондукторів, без залізничної обслуги. В убиральнях, на дахах вагонів, де тільки можна вчепитися, ідуть люди. Дехто примостився на буферах вагонів.

Біля одного вагону гістери́чно викрикує жінка, вона рве на собі волосся — загубила дітей.

У ку́ті вагону двоє діток.

— Чиї ви? Де ваша мама? — питають люди.

Без зупинок йдуть транспорти на схід — без харчів і без води йдуть люди. В русі налітають німецькі літаки, обстрілюють, запалюють...

На кордоні советської України і Західньої України втікачів контролює НКВД. Перевіряють документи — „викривають шпигунів“.

Кількох жінок і мужчин затримано. Їхні докази, що документи, дітей і все, що в них було, вони втратили у Раві-Руській, де німці прорвали фронт, нічого не допомогли.

— „Нічого, там разберьом“, — відповідали енкаведисти й забрали з собою.

На сьомий день їзди один з транспортів прибув до Київ-Дарниці. Тут його затримали. Дітей, що вмерли під час подорожі, закопали біля станції. Дивно було, що і тут, так далеко від фронту, відчувалася нервозність і паніка. Манія виловлювання шпигунів опанувала всіх. Для утікачів ніяких пунктів допомоги, ніяких порад.

Нарешті потяг рушив. — „Куди нас везуть?“ — питають люди. Куп'янськ остання станція в Україні, — далі Росія.

Прокльони, плач і зойки чути з вагонів:

— Мої батьки в Запоріжжі, мої брати і сестри в Дніпропетровську! — Ми з України, куди вони нас везуть, коли б це бачили наші чоловіки, що пішли на фронт.

— Що вони роблять з нами?

Транспорти оточені міліцією. — „Нічого, поедете в Омську і Горьковську області, там будете работать“. — так відповідають вони.

м. ЛЬВІВ, 28—30 червня

День і ніч банди НКВД мордують людей по тюрмах міста Львова.

Українські повстанці готуються до нападу на в'язниці й НКВД, але великі сили большевиків перешкоджають виконанню цього пляну.

Нарешті енкаведисти втекли. Українські боївки, зложені з націоналістів, кинулися в першу чергу до слідчої в'язниці по вулиці Сапіги — проти Політехнічного Інституту.

Жахлива картина, яку вони там побачили, була над людське уявлення. Кров стигла в жилах.

Всі кімнати й підвали величезного будинку були набиті замордованими мужчинами, жінками і юнаками.

В одній кімнаті, спершись на стіну, стояв труп чоловіка тридцяти років. Його тіло було прошилено багнетами...

Другий мужчина висів під стелею, підвішений за спеціальний гак, що його забито йому в голову.

На підлозі в калюжах крові лежали тіла помордованих. Одні з них були голі, другі в пошматованому одязі. Стіни і стеля всюди забризкані кров'ю.

В окремій кімнаті лежали помордовані жінки.

В одних одрізані груди, другим знівечено статеві органи. Картини морду були такі жахливі, такі страшні, що люди божеволіли і в першу хвилину не здавали собі справи, що робити.

Кинулись до підвалів... Там, мов дрова, лежали один на одному знівечені тіла.

На одній купі військовий в советському однострої без сорочки, його тіло порізане пасами, обличчя змасакроване до невпізнання...

На подвір'ї теж багато трупів. Одні з них прикидані землею в ямах, а другі, що їх енкаведисти не встигли зарити, так і лишились...

Якраз, коли люди почали розкопувати ями, до двору увійшли перші німецькі частини.

Солдати й офіцери оглядали трупи, співчували...

Можна було думати, що Німеччина несе Україні гуманність і справедливість. Що гідно осудить східнього московського варвара — канібала...

Подвір'я наповнилося людьми, вони шукали серед трупів своїх батьків, синів, братів, сестер, дочок...

Серед помордованих — селяни, робітники, інтелігенція. Їх викопували й клали рядами для опізнавання.

На одній купі тіл молода дівчина зі зламаною ногою і розпоротим животом.

На подвір'ї зойк і здушений стогін родичів.

В кацелярії НКВД боївкарі захопили папери, що їх енкаведисти не встигли знищити. Серед них доноси про-
вокаторів і большевицьких сексотів.

Провокатори були виявлені й понесли справедливу
кару від українського населення.

З поміж трупів відібрали кільканадцять знівечених.
Це були характерні „зразки“ московської школи. Ось вони:

1. Жінці розрізано живіт, після чого зашито.
2. Мужчина з розколотим черепом і до невпізнан-
ня змасакрованим обличчям.
3. Тіло мов решето поколото багнетами.
4. На тілі сліди від прикладання розпеченого за-
ліза.
5. Викручені руки й ноги.
6. Перекручено назад голову.
7. Кінцівки рук зварені у воді.

**Замордовані большевиками українці в м. Помор'ях
(Зах. Україна). Липень 1941 року.**

8. Труп чорний, на руках одкушені пальці, одна рука в роті—отруєний газом.

9. Розпорото живіт і вивернуто внутрішні органи.

Така ж картина морду була й у в'язниці Брегідки.

Цю тюрму большевики хотіли висадити в повітря. Перешкодило цим замірам населення Львова, що повело з енкаведистами відкриту боротьбу.

І все ж вони й там встигли зробити свою підлогу роботу.

В одній з кімнат підвалу цвяхами до стіни був прибитий священник.

Друга кімната виявилась замурованою. Коли до неї розкидали вхід, перед очима встала жахлива картина.

Людські трупи, стоячи, спирались один на одного, сині—задушені, з обгризеними пальцями рук.

Як виявилось, енкаведисти облили кімнату іззовні бензиною й запалили.

Загалом по в'язницях м. Львова після втечі большевиків дуло виявлено 9 тисяч трупів.

м. БЕРИСЛАВ (на Дніпрі)

Відступає Червона Армія, женуть отари овець, свиней, череди коров.

Все переправляється на лівий беріг Дніпра у Таврію. Безперервно налітає німецька авіація, бомбардує переправу.

— Де ж советські літаки? Де ж той могутній повітряний флот СРСР? — запитують себе люди.

Німецькі „штуки“ *) безкарно снують в повітрі.

Обабіч шляху лежать здохлі від спраги і пошести та забиті бомбами коні, корови. Страшний сморід і рої мух носяться над падлом. Людей і свиней підбирають.

Евакуюються жиди, вони їдуть на конях, на автомашинах. Військо відступає пішки. Ледве-ледве переставляючи ноги, зацілені, виснажені — йдуть бійці.

— А де ж техніка? — запитують себе люди.

*) Конструкція стрімкоспадного літака-штурмовика.

Плавучий міст між Бериславом і Каховкою знищений бомбами. Переправа відбувається на паромач. Біля них велике скупчення людей, підвод, коней і війська.

Жиди пропонують по 50 тисяч карбованців (!?) за перевіз човном — до Каховки.

Тривожний дзвін припиняє метушню... Бамм, бамм, баммм...

Налет ворожих літаків!!!

Кому немає виходу з берега, той кидається у воду. Іржать коні, перекидаються вози..... та пізно.

Скинуті з літака бомби влучають в саму середину... Трупи пливуть за водою.

— За що воювати, кого захищати?

За невіддільну працю в колгоспах, чи може захищати закони, які за 20 хвилин спізнення на роботу коштують нам життя? — запитують себе люди.

Червоноармійці кидають зброю, люди ховаються від евакуації.

„Батько“ Сталін закликав населення України все нищити й відступати за Волгу.

— Куди евакуюватись, що нищити? Це ж наше добро, на цій землі народились, вирости, тут і загинемо! — сказали люди.

м. ХЕРСОН

За сто кілометрів на захід від міста німці.

Вулицею від вокзалу коні тягнуть гармати. Попереду на стомленому рисаку їде закурений, неголений, старший лейтенант.

Перехожі озираються, запитують очима:

— Куди він їде?

Лейтенант зупиняє коня, запитує в перехожих:

— Де шлях на Дар'івку?

— Та ви, товариш лейтенант, не туди їдете, мусите вернутись назад, до вокзалу, — відповідають перехожі.

— А де ж його мапа? — запитують себе.

* * *

По містах і селах сновигають енкаведисти. Підганяють людей, щоб виїздили з ними. Особливо слідкують за інтелігенцією, а визначних людей забирають з собою силою.

Палають заводи, магазини з зерном, злітають в повітря електровні, водогони, отруюють запаси харчів.

Люди з жахом спостерігають, як перетворюються на попіл „все чотири п'ятилетки“, роки нелюдської праці й „добровільних“ податків на „государственные займи“*).

Двадцять п'ять років каторги, щоб—„догнати і перегнати“ капіталістичні країни, в кілька годин перетворились у попіл і руїну.

Партійці агітують, погрожують: — „Хто не виїде з нами, здохне тут, — нічого не лишимо!“

Працівники банків, бухгалтери підприємств і різних установ вже повтікали. Людям грошей не виплатили.

Плачуть жінки: — „Чоловіків забрали на фронт, а нас ограбували та ще й на голодну смерть залишають“.

А за Волгою, як повідомляли втікачі звідтіля, після напливу евакуйованих кілограм хліба підскочив до 500 карбованців. Евакуйовані мруть з голоду.

* * *

„Товариші“ за Дніпром, а нових „визволителів“ ще немає.....

До цього часу покірні „советськіє громаданє“, а особливо жиди (яких лишилось багато), кинулись на „соціалістическое імущество“.

Громили, палили, грабували... П'яні вигукували, погрожуючи п'ястуком за Дніпро:

— „Сволочі, кровопивці! Грабували нас, визискували нас, а тепер ще й спалили все. Для кого вони тримали все це, чому нам нічого не давали?“

— „Сусідко, біжіть швидше в порт, там горить магазин, а з нього тече розтоплене мило.“

— „От гади, от паразити, скільки років не давали мила, а тепер запалили.“

І біжать люди по мило, по консерви, по різні речі, які були поховані по склепах, а люди ходили обідрані й голодні.

Сварка, бійка, лемент.....

Хлібний завод ч. 2 палає. Його з усіх боків оточили червоноармійці й не допускають людей, щоб не „грабували“ борошно.

*) Державні позики.

Зі склепу кооперативи НКВД гурт жінок котить бочку. Кожна з них намагається дістатись руками до середини.

Ім назустріч біжить лейтенант. Він на ходу витягає наган і, не добігаючи три кроки, стріляє в натовп.

Несамовитий зойк розтинає вулицю... Мов-сполохані миші, розбігаються жінки.

Біля бочки, затиснувши в руці смалець, лишився труп молоді дівчини.

Лейтенант побіг далі, вигукуючи:

— „Сволочі, я вам покажу, як грабувати!“

Група червоноармійців, що охороняла завод, підійшла до забитої дівчини. Вони забрали труп і поклали його під стіною будинку.

— „Ну, чекайте, ми вам навоюємо!“ — сказав один з них, схилившись над трупом.

Бочка знову оточена юрбою жінок. Галас, сварка, бійка..

**Замордовані більшевиками українці під м. Тарнополем
(Зах. Укр.). Липень 1941 року.**

З еміграційного життя

А. Т-ий

МОСКОВСЬКІЙ ДИВЕРСІЇ ГІДНУ ВІДСІЧ

Поневолені російським імперіялізмом народи центрально-східньої Європи й Азії в обличчі большевицької небезпеки об'єднуються в спільний фронт боротьби проти імперіялістичної Росії.

Ще недавні історичні вороги — українці, білоруси й литовці з одного боку, а поляки з другого, прийшли сьогодні до порозуміння й однозгідности. Привела до цього свідомість, що тільки спільні дії народів, які заселяють простори між двома імперіялістичними хижаками — Німеччиною на Заході, а Росією на Сході, зможуть забезпечити в майбутньому незалежне існування народів цих просторів. До такого порозуміння привели обставини, в яких опинились ці народи по другій світовій війні.

Чи ж не відомо нам, українцям, як до наших визвольних змагань ще недавно ставились поляки, чехи, серби й інші?

Але тепер, коли вони на власному тілі відчули канчук російського окупанта, їхні погляди різко змінилися.

Тепер і для них стало ясним, що *російський імперіялізм* — *будь він монархічний, демократичний чи большевицький*, завжди лишається ворогом свободи й незалежности народів центрально-східньої Європи і Азії.

На рідних землях, де панує тоталітарна диктатура Москви, можливості налагодження такої співпраці є надто

обмежені або майже неможливі. І тільки тут на еміґрації співпраця стала реальною дійсністю. Після двох років напруженої праці в налаштанні зв'язків почав діяти *Міжнародний Комітет* політичних утікачів, що йде в повній солідарності з антибольшевицькими силами, об'єднаними в АЛОН-і (Антибольшевицька Ліґа Освободження Народів), Інтермаріум-і й Зеленому Інтернаціоналі.

Сьогодні Комітет має в своєму складі *вісімнадцять* націй центрально-східньої Європи й Азії, які розгортають співпрацю в соціальної, політичній і культурній площині. Визначні особистості заступлених народів, які ще вчора стояли в непримиримій боротьбі між собою, сьогодні знаходять спільну мову і йдуть єдиним фронтом проти російської небезпеки.

Безперечно, ця співпраця серед заступлених народів має і своїх ворогів, і гарячих прихильників. Треба буде перебороти ще багато труднощів, що існують між окремими народами, як наслідок дотеперешніх історичних поразок, однак важним є те, що є добра воля порозумітися. Візьмем за приклад поляків, до яких українці не можуть мати повного довір'я. Ми погоджуємось з тим, що в ім'я майбутнього треба забути про українсько-польську ворожнечу в минулому, але для того, щоб забути минуле, поляки повинні виправити сучасне.

Принаймні на еміґрації.

Як приклад можуть бути табори ДП, в яких з незалежних від нас причин у 1945 — 1946 р. р. опинилися українці. В той час большевицькі посіпаки силою забирали наших людей на „родіну“ і треба признати полякам — їхні таборіві поліції, а то й просто „патріоти“, дуже старанно допомагали большевикам виловлювати й віддавати до рук НКВД наших жінок, дітей і стариків.

Найліпше відзначилися поляки в цій „почесній роботі“ в одному з польських таборів у Штутґарті.

На французькій зоні в Німеччині ще й до сьогодні сотні українців перебувають в польських таборах, переслідувані польською адміністрацією. Є й такі польські осередки, де українці становлять більшість, однак поляки, користуючись підтримкою комуністичних елементів у французьких окупаційних установах, тримають їх у постійному страху, не допускаючи навіть української преси.

Якщо поляки ввійшли до міжнародної організації з наміром доброї волі, вони мусять негайно усунути ці неприпустимі моменти, аби уникнути міжнародних ускладнень.

Для Москви антибольшевицьке об'єднання народів становить велику загрозу. Тому диверсійна робота Кремля спрямована на розбиття цього порозуміння.

На загарбаних Росією землях Москві це вдається легко. Там, де їй вигідно, вона руками поляків нищить українців (Закерзоння), цим викликає ненависть до поляків. Чехів большевики цькують на словаків, сербів на хорватів і т. п.

На еміграції брудні московські руки не мають великого успіху. Їхні підступні маневри добре вивчені й дістають належну відсіч.

Однак наявність російської еміграції полекшує тут Кремлю проводити свою диверсійну роботу серед поневолених большевизмом народів руками чорносотенців.

Поведінка російської еміграції, що перебуває в Європі й Америці, ніби антибольшевицької по своїм переконанням, ось уже протягом 3-х років показує, що представники її і на думці не мають зректися імперіялістичних мрій, які на ділі провадить большевицька Росія.

Вони тільки проти большевизму, але ні в якому разі не проти імперіялістичних „здобутків“ Москви.

Чорносотенна російська кліка за кордоном свідомо уникає співпраці з народами, що хочуть справедливого ладу на Сході Європи.

В різних завуальованих формах росіяни організують „свої“ власні „Союзи“, „Об'єднання“ і т. п., підставляючи в них „представителів“ від різних „народностей“. Мов та гусінь, російські агенти розповзлися по скупченнях емігрантів різних національних груп. Вони вивчили мови тих народів, увійшли в довір'я їхніх середовищ і там чинять підривну роботу.

Для нас -- українців -- ця російська агентура приносить багато шкоди, бо вона насамперед спрямована на розбиття українського фронту соборності. Наслідки цієї диверсії помітні в нашій православної церкві та в роздму-

хуванні ворожнечі між „східняками“ й „західняками“. Їхня „робота“ спритна й підступна, за якою ми часто-густо не добачаємо тіні російського агента (всеодно — червоного чи білого.)

Недолугі писаки типу Чухнова нам не страшні, бо те, про що вони пишуть, викликає сміх навіть у самих росіян. Небезпечні Чухнови там, де вони діють під машкарою „українських патріотів“ або одягаються в плащик „дурачка малороса“.

Чи ж не відомо нам, що один з найбільших українських таборів ДП в Ганновері на Англійській зоні опинився в руках якраз цих замаскованих типів. Що правда, вони бояться виступати відверто проти всього українського, вони навіть улаштовують українські мистецькі виставки, однак те, що там така характерна для безпеки табору одиниця, як поліція, складається виключно з росіян, найліпше говорить про обличчя керівництва. Вони діють спритно й підступно. Прикриваючись різними причинами, перешкоджають в роботі українським організаціям, а то й просто переслідують окремих людей, посилаючись при цьому на „зарядження“ англійської влади. Це ж факт, що московські диверсанти табору ім. Лисенка заборонили таборянам брати участь в демонстрації з нагоди 15-річчя голоду на Україні. *Це ж у цьому таборі не допустили до доповіді старшину УПА.*

Нахабству московських агентів можна було б легко запобігти, та вся біда в тому, що вони в якийсь дивний спосіб „зайшли в контакт“ з місцевою англійською окупаційною владою, яка крім них нікого не хоче слухати. *Вже прийшов найвищий час докласти всіх сил української еміграції, аби усунути російську диверсію в українському таборі ім. Лисенка.*

Українська еміграція має всі засоби й можливості знешкодити російську диверсію не тільки в своєму середовищі, але й допомогти тим національним групам, що потрапили в лабеті московського спрута.

Це не тільки наш обов'язок, але й конечна необхідність, бо принесе успіх українській політичній лінії в майбутньому.

Ось, хоч би взяти калмицьку еміграцію. Їхній єдиний друкований орган „Обозреніє“, що друкується російською мовою, повністю опанований москалями.

А що спільного у калмиків з росіянами?

Хіба тільки те, що Росія споконвіку знищує їхню самобутність та перетворює на пустелю Калмикію.

Що ж пишеться в „калмицькій“ газеті? Там ви знайдете „хвалебніє гімни“ царям, Денікіним, Врангелям та безконечні писання про „руській народ“.

Коли приглянемо до національних груп литовців, латишів, естонців і сербів, то побачимо, що російська агентура гніздиться і в тих середовищах. Характерно, що якраз серед цих народів москалі пляномірно проводять антиукраїнську роботу. Іззовні ці типи ніби належать до балтійських народів або до сербів. Насправді ж вони „чистокровні великороси“, що в силу тих чи інших обставин опинились в межах колишніх балтійських держав або в Югославії.

Там, де їм вигідно, вони називають себе литовцями чи естонцями, але коли справа стосується „єдиної неделімої“, вони є запеклі вороги їхньої самостійности.

З цих самих причин в їхніх інтересах лежить не допустити до порозуміння між цими народами і українцями.

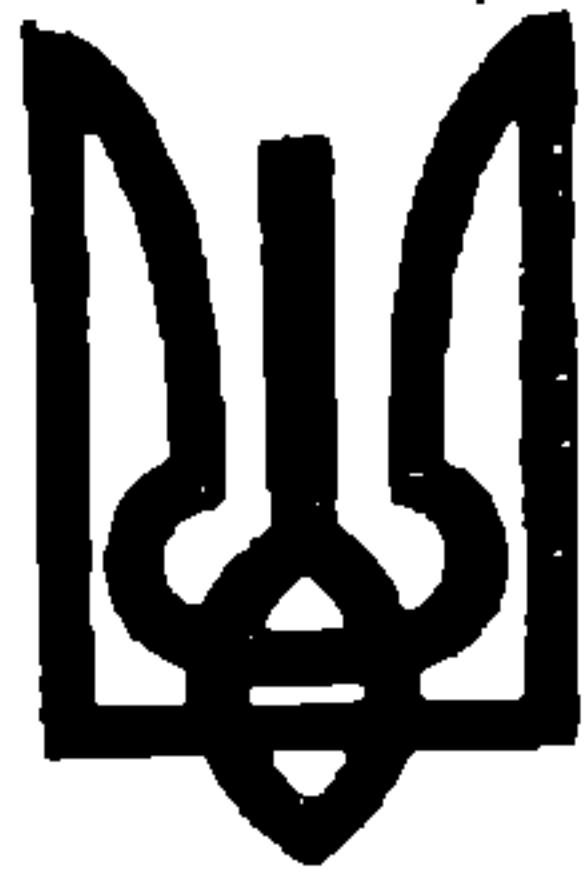
Останнім часом російська емігрантщина, переконавшись у безуспішності „доводів“ про неіснування української нації, дійшла вершка своєї азійтської вдачі. Розписуючи всюди, що Київ — „мать русскіх городов“, а Володимир Великий — „творец русской государственности“, вони зіткнулися з фактом, що обґрунтування цих тверджень не досить переконливе.

Бо і справді, як же це так — і Київ московський і Володимир Великий московський, а герб Володимира — Тризуб — опинився в державній символіці України?

Як видно диверсанти над цим довго не ламали голови. Двохголового орла разом з власівським Андреевським хрестом здали в музей і сказали:

„Хоч і запізнались ми, але й сьогодні не пізно. Володимирів герб — Тризуб — є гербом російським“. Нижче

подаємо фото чергової московської диверсії в українській історії.

За Россю!

За Россю!

Эмблемой Союза является родовой знак Святого Владимира, принесшего нам свет христианского учения. Это — символ первых строителей нашего Государства, которые, разойдясь по всем концам Российской земли, создали ее единство.

Календарь-Памятка

на 1948 год

Женева

Национально Трудовой Союз
(Российские солдаты)

Трезуб можно найти на монетах Святого Владимира, Ярослава Мудрого, на кирпичах Десятинной Церкви, в Гродненской и Суздальской землях, в Киеве, в Суздаде, в Риге, в Полоцке, в Нежине, в Дорошине на Буге, в Галпчине...

Этот символ — голос прошлого, зовущий заплатить наш долг своему будущему. Сейчас это знак Национальной Революции. Им сигнализируют друг другу россияне о грядущем дне освобождения.

Под сенью его мы построим новую жизнь в Национальной России и осуществим вековые чаяния Российской Нации: вольный труд, свободу, социальную правду и социальный мир.

Відкрили ми цю „археологічну“ знахідку на сторінках спритно замаскованої брошури під назвою „Календарь-Памятка — 1948 г.“

„Памятка“ має 94 сторінки, на яких пропагуються „ідеї“ знаного нам „Національно-Трудового Союзу“, а також подано матеріал, що висвітлює діяльність „Союзу“ під час німецько-совєтської війни. Як зазначено в брошурці, — ідеї „Союзу“ свого часу знайшли повну підтримку з боку „власовського двіженія“.

Подаємо кілька характерних місць:

„Россия не сегодняшняя, а грядущая, есть то освежающее вино, которое может обновить иссякшую жизнь современного человечества. Русский всечеловек (підкр. наше. А. Т-ий) как носитель нового солидаризма, — единственный, кто может освободить человечество“... (стор. 44).

Як бачимо, різниця між німецькою й російською теоріями про „місію“ їхніх народів у рятуванні світу поля-

гає тільки в тому, що німці це „зверхлюди“, а росіяни — „вселюди“.

Не знаємо тільки, на якій би з цих „теорій“ мало зупинитися людство, коли б прийшло до вибору між німецьким кованим чоботом і брудним рязанським лаптем?

Очевидно для підсилення твердження про „русского всечеловека“ на цій же сторінці зацитовано слова Ф. Достоєвського:

„У нас созданя веками какой-то ещо нігдѣ не бывшій, висшій культурный тип, которого нет в целом міре — тип всемерного болѣнія за всех.. Он хранит в себе будущее Росіи“.

Сьогодні про наслідки цього „болѣнія“ хіба тільки не знає „господін“ Чухнов. Що ж до Ф. Достоєвського, то можемо зацитувати ще й такі його слова:

„Рускіє люди должны битъ истреблены для блага человечества“.

Як на ці твердження свого „соплѣмненника“ зареагують „господа“ російські расисти?

Полемізувати з програмою „Національно — Трудового Союзу“ немає потреби. На сторінках української преси й в окремих виданнях вона багато разів піддана критиці, як підступна махінація російського імперіялізму в намаганні зберегти цілість „єдиной неделимой“.

Хочемо вказати тільки на місце, де сказано про діяльність „Союза“ під час німецько-більшевицької війни.

На сторінці 34-й написано про „родной край“.

Під „родним краєм“ чорносотенщина розуміє Україну.

„Первие групи і работнікі, попавшіє в родные края, встретілі горячий отклик своїм ідеям среди всех слов населения.“

Організується робота во многих центрах, привлекаются новие сотруднікі. Днепропетровск, Одеса і Киев становятся очагами нового російского дела“.

Чи не сон вам сниться, „господа“ чорносотенці?

Були ми в той час і в Дніпропетровську, і в Одесі і в Києві. Щастя ваше, що ваші „ідеї“ зустріли там „горячий отклик“ в німецькому Гестапо та в румунській Сигуранці. Коли б не ці „інституції“, то „все слої населенія“ пустили б вас на дно Дніпра й Чорного моря годувати раків.

На майбутнє хочемо порадити чорносотенцям: шукайте свій „родной край“ не на Україні, а на Біломорському каналі та на Колимі, бо надіємось, що цим разом підтримки Гестапо не матимете.

„2. У спільній боротьбі проти російсько-большевицького поневолювача український народ розглядає білоруський, польський, румунський, словацький, кавказькі й інші сусідні народи як своїх природних та найближчих союзників. Український народ визнає, що незалежні держави українського й сусідніх народів лежать у їх спільному інтересі та що ці держави є взаємними гарантами свого незалежного існування“.

З Постанов і Резолюцій

І-ої Конференції ЗЧ ОУН.

М. ШУЛЬГА

СИЛА НАЦІЇ

Великі нації світу дбають насамперед про свої власні інтереси.

Прекрасний матеріал щодо цього питання знаходимо в книжці під назвою „Совершенно секретно“*), автором якої є відомий американський журналіст Ральф Інґерсолл, що під час другої світової війни працював в оперативному відділі штабу Головнокомандуючого американськими збройними силами на європейському театрі воєнних дій.

Ральф Інґерсолл найбільше зупиняється на характеристиці англійців, але у своїх висновках стверджує, що сказане ним про англійців в однаковій мірі властиве й іншим націям — американцям, росіянам, китайцям і французам.

Наводимо з цієї книжки окремі місця й характерні факти, на які хочемо звернути увагу українського читача.

Насамперед Ральф Інґерсолл зупиняється на організованості й працьовитості англійців, їхньому вмінню швидко пристосовуватись до обставин та на їхній впертості.

Він пише:

„Англія — це країна, в якій є лад, навіть під час війни. Англійці показали, що при всій прихильності до старих традицій вони вміють швидко пристосовуватись до нових обставин. Коли Англія опинилась під загрозою нападу з повітря, вона буквально протягом однієї доби

*) Переклад з англійської на російську мову, 1947 р.

утворила протиповітряну оборону — завжди в бойовій готовності, із складною мережею радіолокаційних устаткувань. Це було колосальним досягненням — і технічним і організаційним. Коли в Лондоні запалали пожежі, пожежні управління протягом місяця збільшили кількості своїх кадрів з кількох тисяч до тридцяти тисяч, переустаткували таксі на пожежні машини й успішно працювали з недіючим телефонним зв'язком і зруйнованою водогінною мережею. Англія випускала кращі у світі літаки, які будувала під обстрілом на тількищо евакуйованих заводах. Її адміралтейство утворило протипідводну флоту, технічно досконалу, дуже маневренну, і у високій мірі активну. Були й інші свідчення про уміння англійців працювати. Англо-американська висадка в Африці базувалась на Британських островах. Часу для підготовки було в обріз, і все ж вторгнення розпочалось у визначений реченець“ („Совершенно секретно“, ст. 27).

І далі: „... в Англії разом з англійцями ми готували важливу операцію. ... І от, у відповідь на заклик історії, англійці розводили безконечні розмови — розмови про труднощі, а ніколи про те, що можна зробити. Боротися з їхньою інертністю було все рівно, що тренуватись в боксі з мішком, натоптаним мокрим гноєм. Він легко похитнеться, він поступиться під п'ястуком, але ледве відведеш руку, як виямок виповниться і все знову стане, як було. Тільки сам забруднишся багном.

Передумова була зрозуміла: англійці вміють працювати так, щоб мати сенс. Висновок був настільки ж зрозумілим: коли сенсу немає, — значить вони самі цього не хочуть“ (там же, стор. 27—28)

Далі автор перераховує заходи й засоби, тобто зброю, якою англійці завжди намагалися любе питання чи проблему підпорядкувати своїм національним інтересам. Наведемо тут лише ті властивості англійців, яких найбільше бракує нам — українцям — а нашою отаманією, груповою і особистою амбітністю, загумінковістю, підпорядкуванням загально-українських інтересів груповим, а то й особистим примхам.

Автор пише:

„Самою невразливою, а разом з тим і самою ефективною зброєю англійців був спосіб, який, власне, не

можна назвати способом. Мабуть можна це визначити, як їхню лояльність. Англійці, взагалі, крайні індивідуалісти. Вони більше ніж інші народи попрацювали над тим, щоб піднести права особистості над правами маси; це відбито і в їхніх традиціях, і в їхньому загальному праві. Тим більше гідне подиву те, що в боротьбі вони вміють цілковито згасити свою індивідуальність і діяти єдиним фронтом. Коли Британська держава стає за щонебудь або проти чогонебудь, кожна окрема людина, що виступає як представник цієї держави, відразу ж займає своє місце в лавах — відповідно своїй посаді і своїм здібностям — і в дальнішому вже, з дивною послідовністю, говорить і робить тільки те, що згідне з загальною напрямною, цілковито забуваючи всілякі особисті почуття і міркування, які могли у неї бути до того. Такі англійці у великому, такі вони і в малому“ (там же, стор. 33).

Цю вдачу, цю особливість англійців автор ілюструє фактами:

„Мені пригадується англійський старшина, який один час був моїм колегою. Декілька місяців ми з ним опрацьовували плян однієї військової операції; незгод між нами не було. Ми жили в однім наметі. Він був дотепною людиною, працювати з ним було цікаво. Ми подобались один одному. Ставились один до одного з повним довір'ям і повагою,—принаймні я так ставився до нього. О п'ятій годині вечора ми умовились про те, які докази в захист нашої пропозиції треба буде навести завтра на засіданні генерального штабу. Виступати від нашого спільного імени належало йому; я мав тільки супроводжувати його як помічник. Після цього ми розлучились, і до засідання я більше його не бачив. Яким же було моє здивовання, — я просто не вірив своїм вухам, коли почув на засіданні, що він здає позиції по самому головному пункту, від якого в нашій уяві, залежав увесь успіх майбутньої операції. Офіційно я не мав права брати слово на засіданні, але я його все-таки взяв. І мені заткнули рота. Під кінець засідання я не пам'ятав себе від люті, — не тому, що мою пропозицію було відкинуто, — це надто звичайне явище в житті кожного військового, але тому, що мене зрадила людина, яку я вважав своїм другом. Я покликав його пройтись і запи-

тав, — якого чорта насправді? Він, не моргнувши, відповів, що його переконали докази, висунуті на засіданні противниками. Це вже було занадто! Не забудьте, що ми з ним були приятелі, я вважав, що всі його думки відомі мені не гірше, ніж мої власні. Я сказав йому, що це неправда, що він мене дурить, — і я хочу знати чому.

Це була дуже тяжка розмова. Швидко витримка йому зрадила, і він признався, що напередодні ввечері одержав наказ зробити ті поступки, які він і зробив. Це було так несподівано, так безглуздо, що я сказав йому: — „Послухайте, та це ж по-дитячому — псувати наші відносини із-за такої дурниці... сказали б мені перед засіданням, що одержали наказ, я б зрозумів. Це траплялося з кожним із нас, доводилось підкорятись наказам проти своїх переконань. Але для чого прикидатись, ніби ви самі передумали?“

Тут мій друг зняковів ще більше і сказав, що, очевидно, треба говорити все до кінця, — а говорити він не має права, бо цим порушить свій кодекс чести англійського старшини. За цим кодексом він зобов'язаний не тільки підкорятись наказам, хоч би і проти своїх переконань, але й поводитись так, щоб не викликати підозріння, що такий наказ був. Він зобов'язаний робити вигляд, що сам змінив думку.

В Африці один генерал, який в загальному добре ладив із своїм англійським колегою, розповідав мені що погляди його колеги так часто змінювались під впливом одержаних наказів, що це було постійним джерелом розваги для оточуючих. Всі безпомилково вгадували, коли він починав говорити не свої слова, — але визнати це він ніколи не погоджувався“ (*там же, стор.: 33 34, 35*).

Далі автор зазначає, що англійські партії і окремі особи можуть сперечатися в питанні розподілу національного прибутку всередині імперії, але всі вони проти того, щоб той національний прибуток був колись урізаний іззовні. Англійська зовнішня політика скерована на те, щоб забезпечити прибуток і безпеку своїм громадянам.

„Коли від Уінстона Черчілля влада перейшла до лейбористів, нічого не змінилось. Та й чому було че-

кати змін? Хіба їм-р Етлі вважається меншим англійським патріотом, ніж його попередник? Англійці можуть розходитись в поглядах на те, як треба ділити національний прибуток, але ніхто з них не бажає, щоб прибуток імперії було урізано.

Англійська зовнішня політика скерована на забезпечення прибутку і безпеки англійських громадян. Та й чи може бути інакше? Як і всякий ділок, Британська імперія у своїх відносинах з рештою світу може виторгувати ту чи іншу вигоду в обмін на таку ж; або, навпаки, кон'юнктура може примусити її задовольнитись меншим, ніж вона б хотіла, як це було, коли по волі і рішенню американського партнера перемога над Німеччиною була одержана в Північно-Західній Європі, а не на Балканах“ (*там же, стор. 458*).

Реасумуючи свої думки щодо характеристики англійців, автор поширює їх і на інші нації. Він пише:

„Досвід, що ми його винесли з війни, в якій співпрацювали з англійцями, полягає в тому, що вони завжди хотять поставити по своєму і готові вжити для того всі засоби, які є в їхньому розпорядженні.

Ми довідалися, що навіть після укладення номінальної угоди з англійцями на міжнародній конференції, якщо ця угода їх не влаштовує, якщо вони вважають, що її накинено їм проти їхньої волі, — вони зроблять все можливе, щоб звести її до нуля.

Ми довідалися дуже багато про властивості англійського мислення: англійці завжди вважають себе правими і завжди намагаються підібрати факти, щоб доказати свою правоту.

Ми довідалися, що вони настірливі й уперті: якщо їм не вдається добитись бажаного для них рішення відразу, вони не заспокоюються, доки не доб'ються свого.

Ми довідалися, що вони так безапеляційно вірять в себе, так переконані в тому, що мудрість і справедливість по їхній стороні, що навіть ушановані англійські діячі не бачуть нічого злого в викривленні істини, в затаюванні відомостей і в інших вчинках, аби одержала верх їхня національна воля. Вони не бачуть нічого злого в нечесних діях окремих осіб, якщо ці дії здійснюються в ім'я патріотизму...

... Ми довідалися, що англійці міцно тримаються один другого і що в критичну хвилину вони відмовляються від своїх особистих суперечок і виступають єдиним фронтом.

Ми довідалися, що вони далекозорі і турбуються про свій майбутній добробут, зазираючи в завтрішний день... Точніше висловлюючись, *ми довідалися, що вони такі ж як і ми* (підкресл. М. Ш.).

... Але спробуйте прикласти ці висновки до того, що вам відомо про росіян, або китайців, або французів, — чи не здається вам, що вони однаково примінімі й до них?

Перший з одержаних уроків стверджує, що нація — кожна нація — плекає насамперед свої інтереси і вважає законними всі засоби для цього“ (там же, стор. 450—451, підкр. М. Ш.).

Якщо взяти проблему в цілому, то перший урок, який ми одержали, полягає в тому, що англійці робили в значній мірі так, як діяли б у такому ж становищі ми або росіяни, французи або китайці. Вони просто реагували на все як національна група, що має справу з іншими національними групами“

(там же, стор. 455).

ДОКУМЕНТИ ЗБРОЙНОЇ БОРОТЬБИ

„ЗБРОЙНА БОРОТЬБА УКРАЇНСЬКОЇ ПОВСТАНЧОЇ
АРМІЇ ВРЯТУВАЛА ЧЕСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ
В ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ ТА ВИПИСАЛА КРОВ'Ю
ЇЇ ПРАВО НА ВОЛЮ І НЕЗАЛЕЖНІСТЬ!“

(з наказу КП ОУН)

Група працівників ОУН в день відходу 10. 7. 1947 року з Лемківщини до УРСР. Командант групи д. Буревій.

Відозва до рейдуючих частин

ДРУЗІ КОМАНДИРИ!

Гром. — Буря. — Ласт. — Крим.

Прийшов час, на який ми так довго чекали. Прийшов час, коли ворог вжив останнього засобу

*Одначе він помиляється! Своїх позицій ми не здамо.
Вірю в Вас друзі!*

Досі вславили Ви свої імена в змаганнях за наше Майбутнє, досі гідно несли Ви прапор Революції у своїх дужих руках. Пам'ятайте, що своїми вчинками Ви пишете найсвітліші сторінки нашої історії. Тепер жде Вас важке завдання, яке мусите виконати з честю.

Відходите туди, куди велить наказ!

Я теж відходжу в далеку важку дійсність, де впало вже багато Друзів, одначе вони не похияли вниз гордо й велично піднесених визвольних прапорів. Може доведеться мені і впасти на тому шляху, але що значить мов, чи Ваше, чи нас усіх життя супроти нашої Ідеї?

Тож прощайте, Друзі, і міцно та високо тримайте незаплямлений прапор нашої Революційної боротьби аж до перемоги.

Бажаю Вам блискучих бойових успіхів та багато особистого щастя.

Слава Україні!

НАЗАР

Постій, дня 25. 5. 47.

За згідність з оригіналом Гр-р.

Виселенча акція на Лемківщині

ПОФРОНТОВЕ ВИСЕЛЕННЯ

Під час переходу фронту большевицькі партійці, політруки, НКВД й інші вислужники червоної Москви одержали наказ, щоб серед українського населення, яке заселює землі за лінією Керзона, поширювати пропаганду за виїзд на схід — до УССР. При тому, знаючи психіку і настрої лемків, в першій мірі вдарили на їхній матеріальний бік, на який лемко-українець був завжди дуже чулий. З тією метою сталінські служачки на кожному кроці почали жалувати бідних лемків, що вони ввесь час живуть в страшних злиднях, в невідповідних гігієнічних умовах і ніколи не бачили світла науки, бо панська Польща не дозволяла їхнім дітям ходити до школи. Крім того, у своїй пропаганді використовували сталінці довголітнє національне поневолення й догазували, що тепер, коли повстане Польща, польські шовіністи їх ще більше вищитимуть фізично й економічно. Майже в кожному селі чи присілку відбувались подібні мітинги, гуртки в населенням, в яких до чорних злиднів на Лемківщині представляли культурне й заможне життя в СССР. Усну пропаганду підсилювали большевики різними кличами, брошурами, відозвами.

Населення східньої і західньої Лемківщини почасти вірило брехливій сталінській провокації, бо большевиків до цього часу не бачило, а знало про них дуже мало з легальної української преси, яка виходила за Польщі й доходила сюди дуже рідко, та від наших емігрантів, що втікаючи перед большевиками, спинались по лемківських більших селах та містечках. Однак тому всьому наш лемко не хотів довіряти, бо тут вже віддавна кацапські елементи та частина інтелігенції (православні священики, учительство) вихваляли добробут в Росії за царських часів і тією проросійською пропагандою годовані довгими літами лемки виробляли собі поняття, що Росія є їхнім опікуном, якою б вона не була — білою чи червоною. Погляди ті чим ближче до большевицького кордону слабли, бо тут населення мало змогу довідатись про справжнє життя в СССР. Ті села, знаючи вже большевицький „рай“, не слухали пропаганди й не думали покидати своїх прадідівських земель. Однак, чим далі на захід, тим менший спротив ставило населення, яке давало свою згоду виїжджати до оспіваної большевицькими агентами УССР.

До того ще спричинились знищені під час фронту цілі околиці, через що поважна частина населення опинилася без даху над головою і без харчів. Найбільше знищень зазнали ті терени, де довше стояв фронт. Таких місць на Лемківщині було багато, головню вздовж

словацького кордону, де німці на Бескиді думали стримати большевиків. До тих, зовсім знищених фронтовими діями теренів, належить дуклянський пас, повіт Коросно, де на просторі 25 км. не було ні одного цілого села. Вже дещо слабших знищень зазнали місцевості південно-західньої частини Сяницького повіту.

Під час фронтових дій, восени 1944 р., большевики часами спеціально нищили українські села, навіть положені поміж польськими, щоб бездомне населення швидше виїздило до УССР. Напр., с. Чашин, повіт Сянік, побіч двох польських Тарнав, згоріло лише там, де жили українці. Така сама доля зустріла села: Мокре, Морохів, Завадка Морохівська, Кам'яне, Полонна, Середнє Велике, Суровиця, Мошанець, Рудавка Риманівська і цілий ряд інших. В той час сусідні польські села лишились цілими.

Мимо того, що лемки прив'язані до своїх околиць і люблять та цінять понад все свої гори, все ж таки жадоба кращого і спокійнішого життя гнала їх в незнане, до оспіваної Советської України. Зараз таки по переході фронту з весною 1945 р. почали добровільно опускати свої села в першій мірі кацапські елементи й виїжджати до УССР. Виселенців забирали воєнні транспорти, які вертали з-під фронтової полоси в запілля по нові воєнні матеріали. Найбільше охотників до виїзду було з винищеного дуклянського пасу, де населення на 90% опустило свої сторони. Поважна частина населення виїжджала теж з повітів Ясельського і Горлицького. Зовсім мало було охотників до виїзду в УССР в східній Лемківщині і Новосандеччині, де тільки з поодиноких сел виїжджало по кілька чи кільканадцять родин. В східній Лемківщині добровільно тоді виїхали поодинокі родини з таких сел: Рябе, Гічва, Соленка, Щербавівка, Смільник, Кам'янки — Лиського повіту, та сел: Одрехова, Босько, Синява, Дошно, Волтушова, Шкляре, Мошанець — Сяницького повіту. Між виїжджаючими були в першій мірі члени і симпатизи КІЗУ*).

Поважне число виселенців з Короснянського, Горлицького і Ясельського повітів можна пояснити тим, що крім вищенаведених фактів, тут не діяла зовсім наша пропаганда, яка б протиставила большевицькій і сказала селянам правду про советський „рай“. Большевики, сподіваючись цього, приспішували виїзд і в першій мірі натискали на інтелігенцію й свідоміші не кацапські села, які покидали свою землю нерадо, але під терором НКВД і погран-військ НКВД, яких повно було вздовж словацького кордону і які змушували людей підписувати „добровільно“ заяви на виїзд в УССР. Щоб не допустити нашого руху в західну Лемківщину, большевики повели проти нас сильну пропагандивну кампанію, застрашуючи тим місцеве несвідоме населення, вмовляючи його, що ми стріляємо і грабуємо людей.

Большевицька підлість, щоб дійти свого й виконати накази Кремля, пішла ще на іншу провокацію. З тією метою вони використали існуючий українсько-польський антагонізм, вдались до шовіністичних і бандитських польських елементів, яким порадили, щоб вони вигнали лемків з польської держави. За почином НКВД створено кілька польських банд, озброєних, умундурованих, яким наказано грабувати й мордувати українське населення, щоб воно через

*) Комуністична Партія Західної України.

це швидше опустило свої села й виїхало до УССР. За бантительськими групами, створеними з ініціативи НКВД, кинулись неначе сарана на українські села всякі звороднілі польські типи, злодії і всяке шумовиння, щоб використати переходовий воєнний час і награтувати чужого майна. А таке майно було в бідних лемків, тому всі кинулись на них і кожний, дер, де тільки міг. Ранньою весною 1945 р. польські банди кожного дня і ночі нападали на українські села, грабували все, що тільки мало будь-яку вартість, били й мордували невинних людей, палили хати. Робили засідки на дорогах і грабували перехожих селян. При кожній нагоді бандити не забували наказувати українцям переноситись на Україну, бо тут „польська земля“. Свідомішим селянам, інтелігенції та тим, які не хотіли виїжджати, висилали листи, в яких визначали реченець виїзду до УССР і загрожували карою смерти за невиконання наказу. Своїх наказів часто дотримувались і виконували заповіджені акції.

Щоночі чути було стрілянину польських бандитів по українському населенню та червоніли пожежі палаючих хат. Ніхто не був певний свого життя. Цікаво те, що більшовики, яких повно було в терені, не робили жадних протиакцій, а тільки жалували українців і радили їм покинути ті терени, виїхати до УССР, бо можуть бути ще гірші хвилини. Але, вчувши десь про українських повстанців, які боронили своє населення, сталінські собаки робили великі облави, щоб їх винищити. Були й такі випадки. Де виселенча комісія, не маючи успіху, виїздила з села, вночі туди впадали бандити, били і мордували людей, грабували, палили й наказували виїжджати. По нападі бандитів знову приходила виселенча комісія, а населення, бачучи, що діється, писалось „добровільно“ і їхало до УССР.

В своїй брехливій пропаганді більшовицькі людолови порівнювали нас (бандерівців) до польських бандитів і застерігали та наказували лемкам, щоб били нас на кожному кроці. З тією метою вони дозволили селянам творити самооборони, яким навіть давали зброю, щоб боронитись перед бандерівцями й польськими бандами (березень 1945 р.). Селянам дозволено носити зброю навіть ту, яку вони мали здобуту й захвану під час фронту. В цей спосіб вони легко довідались, хто має приватну зброю. Діставши зброю до рук, лемки-українці завзито боронили своїх сел і не впускали до них польських грабункових банд. Від цієї пори населення чулось безпечніше й одночасно відбивало напасників.

Українському населенню більшовики говорили, що на них нападають не звичайні польські банди, а тільки робить це польське підпілля. Ціль більшовиків в тому така, щоб ще більше загострити польсько-українську ненависть та не допустити до порозуміння українських і польських підпільних чинників.

В квітні 1945 р. вийшла в пропагандивно-розвідчий рейд по західній Лемківщині (Короснянщина, Горличчина) надр. БСБ, щоб вияснити населенню ціль більшовиків у виселенчій акції та стримати його перед масовим виїздом.

На заході застали невідрадні умови. Населення під натиском польських терористичних банд виїжджало, а повіривши більшовицькій пропаганді, стріляло по наших боввиках, які тільки вночі могли закрастись до симпатиків, розвідати дещо, коротко поговори-

ти, взяти харчів і знову піти в ліс. В дуже важких умовах продовжували стрільці свою працю цілий місяць. З дороги завертали людей, наказували не покидати рідних сторін, не слухати брехливої большевицької пропаганди. При тому наші роздавали противиселенчі листівки. З коректним поступованням з населенням і киненими кличами большевицька брехня почала поволі виходити на верх. Населення до певної міри отямилось, а виселення послабло на своїй інтенсивності. Крім того, ті, що опинились вже в „раю“, переказували, щоб ніхто не їхав, бо тут в УССР нужда й голод.

Большевики, побачивши, що поважна частина населення виїхала, а охотників стає чимраз менше, пересунулись більше до сходу, в східню частину Короснянського і Сянїцького повітів. Селянам в західній Лемківщині відібрали зброю і лишили далі на поталу польським бандам. Одначе лемки, спробувавши раз збройної оборони, дальше держали таємно зброю й відбивали напасників.

В Риманівщині й Сянїччині цілу весну 1945 р. шаліли напади польських банд на українські села. Хоч населення успішно (зі зброєю в руках) відбивало напади, то все ж таки несло поважні жертви, а боротьба не вгавала, навпаки — прибирала на силі. Крім того, большевицькі виселенчі комісії страшили селян сталими погрозами та цілковитим винищенням, якщо не виїдуть. Слід зазначити, що населення Романівщини і Сянїччини поставило сильний опір і добровільно не покидало своїх рідних земель. Змусили їх до того стали напади польських бандитських груп, які мордували селян і систематично нищили їхній доробок. Річ ясна, що населення не могло довше боронитись і вичерпувалось в сталій і нерівній боротьбі, рішалось виїжджати, знаючи, що чекає його в большевицькій Росії.

Найсильніші польські банди, знані зі своїх звірств у відношенні до українського населення, рекрутувались в таких польських селах Романівщини: Болутянка, Климківка, Любатова — пов. Коросно та Дошно, Глубоки, Войтушова, Довге — пов. Сянїк. Банди тих сел, напосні ненавистою до українського населення й жадні наживи, йдучи за вказівками большевицьких комісій, поводились з українськими масами жахливо. Прямо важко подати описи тих всіх звірств, які доконали вони над українським населенням. В наслідок тих бандитських акцій українські села Романівщини понесли весною 1945 р. такі жертви: в сс. Синява замордовано 22 особи, село частинно спалено, в с. Вороблик замордовано 15 осіб, в с. Босько — 10 осіб, в с. Одрехова—6, в с. Вислічок—5 осіб. І так в кожному селі були жертви та попалені господарства. Не подаю тут реєстру пограбованої знищеної худоби та іншого майна, бо не можливо стягнути потрібних даних.

Живучи в такому стані, населення нервово вичерпувалось і з початком травня 45 р. почало виїздити до УССР. На протязі травня, червня й липня виїхали майже в цілості сс. Басько, Вороблик, Синява, Шкляре, Войтушова, Дошно, Кам'янка, Абрамова, Завадка Романівська.

В половині липня 1945 р. закінчилась перша фаза виселенчої акції, яка тривала від переходу фронту, тобто від січня 1945 року, а інколи й швидше, в залежності від руху фронту. Вислідом цієї

фази виселенчої акції було те, що населення, збаламучене большевицькою пропагандою, покидало свої рідні сторони добровільно, а далі робило це під тиском польських банд.

На протязі того часу виїхало найбільше лемків з дуклянського пасу, Короснянського повіту, даліше з Горличчини, Ясельщини й частино з Римаівщини та Новосандеччини. Хоч в повіті Новий Санч живуть українці суцільною масою аж по річку Попрад, та при кордоні й поза нею, то виселення тут не охопило широких мас, бо польська адміністрація була за тим, щоб місцеве населення лишилось на місці, думаючи його споловізувати, що й цілий час робили. Їхні пляни перервались з хвилиною, коли вислано в цей повіт (квітень 1946 р.) Тереновий Провід ОУН, який пропагандою й розяснювальними акціями ударемнив задуми польської червоної адміністрації. Населення в більшості пішло за нами й не міняло обрядів і національності.

В східній Лемківщині на протязі цього часу (поза частиною Римаівщини) охотників до виїзду поза окремими випадками (кацапи, комуністи) майже не було. Протинно, населення цих теренів поставило гідну відсіч всяким большевицько-польським агітаторам і виселенчим комісіям.

Провідник ОУН Лемківщини із своїми працівниками під час перевірки терену. Весна 1947 року, повіт Сянік.

ПЕРЕДИШКА ПІД ЧАС ЖНИВ.

На час жнив (друга половина липня і серпня) 1945 р. виселенча акція притихла. Польська влада хотіла зібрати хліб, якого в пововинному часі бракувало. В тій цілі видавала обіжники та через солдатів наказувала, щоб українське населення не дивилось ні на що, а вповні віддалось жнивній праці.

Однак не втихли в тому часі напади польських банд, головно в Сянціському й Короснянському повітах, які мали свої пристановища у цих повітах. Активніші й знані зі своїх звірств були банди в таких селах Сянціського р-ну: Новотанець, Довге, Надоляни, Нагужани, Буківсько, Пельня, Страхоціна, Победно, Небещани, Прусик, Дубрівка Польська. Крім того, поважне число бандитів рекрутувалось з м. Сянока.

Поза цивільними бандами, що були по згаданих польських селах, немало давались в знаки станиці М. О., які вдень виконували поліційну службу, а вночі переодягались та йшли по українських селях на грабунок та розбої. Те саме робили ліські й сянціцькі органи УБП. Працівники УБП були нерідко ватажками подібних банд.

Всі банди мали між собою зв'язки. В цілях переведення більших акцій лучились разом і ділились розвідкою. Бандити за зграбовані в українських селях речі й гроші підкуплювали органи УБП, МО, ВП, адміністративних урядовців і всіх інших, хто міг їм в тому чорному ділі перешкодити. Крім того, з тих урядових установ рекрутувались бандити, які не чіпали інших, побоюючись, щоб ті їх не розкопсировали.

Всі банди ставили собі за ціль вигнати з „демократичної Польщі“ всіх українців, а дорогу до того вибирали через грабунки, підпали, морди, провокації та всякі інші звірські методи.

Такий стан тривав жнива 45 р. і був пригравкою, інспірованою більшовицькими виселенчими комісіями до дальшої виселенчої акції, яка мала відбутись по жнивях — восени 1945 року.

ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛЬСЬКОГО ПІДПІЛЛЯ

Літом 1945 р. з'являються на терені Сянціського повіту збройні відділи польського підпілля, які оперували тут під назвою АК. Організатором тих груп був пор. Коссаковскі (правдиве прізвище), який перед тим був повітовим шефом УБП в Сяноці. Звідти втік і став командантом АК на пов. Сяник-Березів. Відділ АК (озброєний) вносив 60 чоловік. Крім того, акісти мали своїх симпатиків серед польської молоді, яка поповнювала їхні ряди.

Коли розглянути внутрішній стан тих груп АК, то вони мало чим різнилися від бандитських. З бандитськими групами акісти мали сталі контакти й разом з ними нападали на українські села та грабували українське населення, мовляв, виступаємо проти польських „демократів“ і большевиків. Можна багато навести фактів, які ясно вказують, що збройні групи АК грабували українські села, старалися морально заломити українські маси, щоб ті скоріше виїхали на схід. При кожній нагоді акісти пригадували й наказували українському населенню виїжджати до УССР, а свої заяви попірала завжди

тими самими аргументами, що й бандити (грабіж, морди, побої, підпали, провокації і т. п.).

При зустрічі з нами, командант АК Коссаковскі виправдувався, що вони завжди до українського населення відносяться коректно, але не можуть вплинути на бандитів, які під їхньою маркою виконують різні напади на українські села. Він завжди заявляв, що постарається винищити бандитів, годився спільно співпрацювати, але це було тільки на папері. В терені вони робили дальше своє, так що треба було стало висилати їм нагадування а коли це не помагало, то вкінці вирішено не числитись з ними, як з польським підпіллям, що бореться за справжню незалежність Польщі, а як з бандитськими групами, які діють під маркою польського підпілля.

Щоб не бути голословним, наведу кілька фактів. Бандитські наскоки на українські села чи поодинокі хати, або на переходячих українців відбувались майже кожної ночі і дня. Доходило до того, що українець не міг вийти зі свого села, піти до міста, бо по дорозі його зараз грабували зі всього, що лиш мав. Під час грабунків завжди були побої, морди та груба лайка на адресу українців, якої поляки-бандити ніколи не жалували.

В червні 1945 р. Польська банда напала на с. Ратнавиця (пов. Сянік) на господаря Винаря Степана й зажадала від нього грошей, а коли їх не знайшли, бандити побили всіх присутніх в хаті, забрали убрання, білизну, потім випровадили всіх біля 20 м. від хати, поклали на землю і казали так довго лежати, поки не почують постріл. За півгодини дали стріл. Крім того, бандити забрали в селі пару коней, один віз та 300 зол.

26. 7. 45. Польська банда зграбувала 2 корови від господарів-погорільців в с. Воля Петрова. Бандити пішли в напрямі Гуківська.

27. 7. 45. Сім польських бандитів напали на дорозі Дубрівка В.—Сянічок вертаючих з млина в Дубрівці трьох українських господарів з с. Сянічка, пов. Сянік. Бандити зграбували муку, коні та віз. При тому поводитись з господарями дуже брутально.

30. 7. 45. Шість акістів з Небещан прийшли до солтиса поляка в с. Дудинці та наказали дати підводу до Небещан, яку мусять забрати від господаря-українця. Солтис виконав наказ. Господар відвіз бандитів до Небещан та вернувся до хати без воза й коней. Крім того, забрали йому документи і наказали виїжджати на Україну.

30. 7. 45. О год. 12-й 10 польських бандитів, озброєних в кріси й автомати, одягнуті по цивільному, напали в с. Воля Яворова, пов. Сянік вже вдруге на хату Савки Катерини (українка, літ 54). Зграбували білизну та одяг і наказали всім господарям, щоб до трьох днів вибрались на Україну. Загрозили, що як прийдуть ще раз, а населення не виїде, то знищать його зовсім. Тут пізнано таких бандитів: Дрозда Тадека і Юзека з с. Нагоряни, Петроняка Влодзя з Нагорян, Ковальчика Юзефа і Хваст Войцеха, бувшого міліціанта в Буківську, й Якубовського Язя — всі з Нагорян. Про напад докладно знав лісний поляк — Сапега Янко, який з необережності висловився, що такий напад має відбутися.

31. 7. 45. Польські бандити намагались вдруге напасти на с. Волю Яворову, але тут СКВ привітало їх вогнем, вони, втікаючи, згубили пістолю — „П-38“ і кілька шапок.

4. 8. 45. ВП вигнало до УССР людей с. Новогіліці, пов. Сянік. Залишилось 18 родин. С. Пельня дістало наказ виїхати до 10. 9. 45.

6. 8. 45. Польська банда робила напад на с. Волиця пов. Сянік, причому поранили одного українця. Банду відігнала місцева самооборона.

8. 8. 45. В с. Прусік був вбитий солтис Галік Шимон, член ППР, вислужник НКВД, який заявив, що першою його роботою буде стягнути виселенчу комісію до с. Прусів та виселити всіх українців.

8. 8. 45. Група польських бандитів, озброєна в кріси, автомати й скоростріли, в числі 10 осіб, засіла в лісі біля Поража на вертаючих зі Сянока українців, у яких забрала цукор, що його господарі одержали за здачу контингенту. Тоді зграбували господаря Ринду Осипа, забрали 5,60 зл. та побили його до непритомності за те, що не хотів сказати, хто має зброю, до кого ходять бандерівці і т. п. Одному господареві з Височан забрали 400 зл. При грабунку бандити говорили, що вже найвищий час, щоби українці звідси виїхали. Коли господарі говорили по-українськи, один з бандитів заявив: „Як слишен тен рускі снзик, то мне холера бже“.

8. 8. 45. Польська банда зграбувала в с. Половці пов. Сянік в господаря українця одного коня. Співучасником грабунку є Качмар Станіслав, член ППР і Адамські Антоні, родом з того самого села. Згадані бандити заявили, що якщо б хтось до них стріляв, то сплять ціле село.

8. 8. 45. Польська банда напала на с. Королик — Волоський, пов. Сянік і ограбувала кількох українських господарів, наказуючи їм виїхати на схід.

10. 8. 45. До с. Прусік пов. Сянік приїхало біля 30 бандитів возами. Щоб зробити великий напад без зайвого руху, командант варти Томчевський Францішек, який мав зв'язок з бандами, скликав всю варту до однієї хати й почав повчати, як повинна вона заховуватись під час нічного алярму. Під час тих „викладів“ наскочили бандити, поклали всіх присутніх вартівників на землю, а Томчевського Ф. забрали з собою, щоб показував бажані хати. Тієї ночі вони пограбували українців: Селеман Івана, в якого забрали коня і одяг. У Степана Рудого хотіли забрати коня, але він не дав, і його побили. Михайла Перщика хотіли ограбувати, та він вирвався з рук і наробив крику. Бандити пустили за ним кілька серій з кулемета. Місцева самооборона відкрила вогонь з крісів. Застрашені бандити поїхали з награвованим майном в напрямку Марковець.

Постій, 1946 рік.

(Псевдо)

Історичний Календар УПА

17. 5. 1944 року:

Відділ УПА в селі Р. на Київщині знищив групу НКВД і головного оперативного уповноваженого НКВД на Київську Область.

28. 5. 1946 року:

Великий наступальний бій відділу УПА (і ВІН) в Грубешові.

„3. Змагаючи до налагодження мирних і добросусідських взаємин з російським народом та ведучи боротьбу проти російсько-більшевицьких поневолювачів, ми в найрішучіший спосіб протиставимося й побороємо всі спроби віднови нової неділимой російської тюрми народів, під якими б гаслами і у яких би формах це не було, як намагання закувати Україну й другі народи в нові кайдани національної і соціальної неволі та на їхніх кістках побудувати нову імперіалістичну потугу, що стала б дальшим поневолювачем України і новим джерелом неспокою та центром нових інтриг і воєн у світі.

4. Ми відкидаємо й засуджуємо будьяке пов'язання України з Росією (федерація, конфедерація, унія, союз „трьох Русей“ і т. п.). Ми стоїмо за цілковитий і остаточний розрив з Московською державою, яка може існувати лише в етнографічних межах, ніяким способом не зв'язана з Україною. Ми за остаточний розподіл російської імперії всіх видів і кольорів на національні суверенні держави всіх народів в їхніх етнографічних межах“.

З Постанов і Резолюцій
I-ої Конференції ЗЧ ОУН.

ВИВЧАЙМО НАШЕ СЕРЕДОВИЩЕ

*„Неділя“, Ашаффенбург 30 травня 1948 року.
В статті „Західні великодержави й українська проблема“ читаємо:*

„Сили, які йдуть на схід, муситимуть на довший час окупувати ці терени, щоб перевиховати ментальність їх народів у дусі Заходу та дати їм змогу стати на власні ноги...“

і далі:

„Треба дати поневоленим народам змогу підготувати власні державно-творчі сили й провідні кадри.“

У 1944 році на зборах поважних громадян у м. Львові один „професор“ (так принаймні його звуть сьогодні) з м. Харкова п. Д-ий з групи харківських земляків пана Доленка під вислів загального обурення присутніх доводив:

„Український народ не раніше як за п'ятьдесят років дозріє до уміння керувати державним життям“.

Як бачимо, від того часу пан редактор Которович а ні на йоту не порозумнішав і не змінив своєї рабської ментальності. Що ж до українського народу, то він не піддавався ніяким окупантам і не піддається тим більше, що в історії окупацій ще не занотовано випадків, про які мріє „Неділя“.

Українські націоналісти-революціонери певні в одному, що редакторам типу Которовича в Українській Державі місця не буде до того часу, доки вони не вилікуються від „західньої ментальності“.

Їхне редакторське звання врятує хіба-що чиясь окупація.

Чия? — для которовичів байдуже!

„7. За кордоном, так само як в Краю, ведемо боротьбу проти всіх складових елементів большевицького імперіялізму: проти СССР як імперіялістичного твору, збудованого і втримуваного шляхом поневолювання й експлуатації народів і людини, проти його експансії; проти московського імперіялізму; проти комунізму, його доктрини, політичної, соціальної системи; проти большевицького тоталітаризму і терору.

Боремся проти кожної большевицької дії й намагання, не тільки безпосередньо зверненого проти України, але й проти всього, що йде по лінії большевицьких цілей і користей, на кожному терені в кожній ділянці“.

З Постанов і Резолюцій
I-ої Конференції ЗЧ ОУН.